

Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar

Lovas-tanár és -szervező szak

FIATAL LOVAK ALAPKIKÉPZÉSE KÉZEN

Készítette: Walleshausen Gyula

Témavezető: Janik Attila, Díjugrató Magyar Bajnok, Lovas edző

Budapest

2012

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Gehrmann módszerének leírása	5
Stahlecker módszerének leírása	23
Karl módszerének leírása	45
Összefoglalás	51
Következtetések	53
Irodalomjegyzék	55

Bevezetés

Korábban több országban a lovak kiképzése kézen, minden napos gyakorlat volt, pl. Spanyolország, Portugália, Franciaország, Oroszország. A Bécsi Spanyoliskolában és a Martin Pleva által vezetett német Lovagló és Hajtótanár Képzőben is magas szinten művelik. Korábban a lovakat általában idősebb korban, 4 évesen, lovagolták be. Mivel a vevők nyereg alatt szeretnék látni a lovat, ma gyakran elkezdik 2,5 évesen. Sőt a csikókat erős fokozásra kényszerítik ügetésben. Habár ezt minden szakember tudja, milyen káros, nem véletlenül nevezték ezt korábban „hentes ügetésnek”, mert a lovat könnyen henteshez vezeti, lábait és hátát tönkretéve. A korai belovaglás folyamán több súlyos, a ló egész pályafutására kiható hibát követhetünk el. Ilyenkor alakulhat ki a kemény száj, félpofásság, szár ellen menés és szár mögé bújás, idült hátfájás, nyelvlógatás. Ma is előszeretettel bízzák a csikók belovaglását kevésbé kvalifikált lovasokra. Amit a ló ilyenkor megtanul, legyen az jó, vagy rossz, nem felejtí el soha. Ezért nagyon fontos, hogy az első lépéseket a lehető legjobb, esetleg erre specializálódott szakember végezze. 2.5 éves korban a csikó izomzata általában elegendő a lovas hordozásához, azonban inai ízületei még gyengék. Másik legfontosabb hibaforrás a ló szája. Harmadik a segítségekre való helyes reagálás megtanítása. A ló születésénél fogva nem ismeri a csizma, a szár, hang és a testsúlysegítéseket, mindezt meg kell tanítani. Mennyire jól sikerül ez ilyenkor, ettől függ a további kiképzés menete, időtartama. (J. C. Racinet.) Felhasznált eszközök: kapicán, dupla futószár, nyereg, (párnás heveder), kikötőszárak, csomózott kötőfék.

A kiképzők legtöbbször egyetért a kapicánnal, az összes régi tankönyv is ezt javasolja. A kikötőszárak megítélése eltérő. A Spanyol Iskola használja, Plewa csak az elrontott lovak utódidomítására veszi elő, Stahlecker csak kapicánba csatolva, Oleivera, Anja Beran, és általában a francia, spanyol, portugál, orosz kiképzők elvetik. Parelli meg sem említi. Az első felülés annál kisebb stresszt okoz a lónak, minél jobban elő van készítve fizikailag és szellemileg. A lovak legnagyobb többsége, mindhárom szakágban tíz éves kora után éri el csúcsformáját. Ez hat-hét év munkát feltételez. Ezt szem előtt tartva nem lehet cél a túl korai felülés. A földről végzett munka jól előkészíti a lovat a felüléshez, ezen kívül nagy segítséget nyújt a segítségek megtanításához. A francia spanyol portugál kiképzésben nem ritka, hogy felülés előtt akár egy évig csak földről idomítanak, ezt teszi Stahlecker is.

Módszeremben megpróbálom az egyes módszereket szintetizálni (Reinhard Mantler). Először szükség szerint pár napig Monthy Roberts Juin Up módszerét alkalmazom, amíg a ló megfelelő biztonsággal kezelhető lesz. Majd elkezdem Pat Parelli 7 játékát. A lovaglás alapja, hogy a lovas nyomásának, legyen az ülőcsont csizma vagy szár, a ló habozás nélkül puhán enged, bárhonnán éri. Ennek az előkészítését fejleszti Parelli a legmagasabb szintre. Alapelv: amint a ló enged, azonnal abbahagyok minden tevékenységet, majd megjutalmazom. A legnagyobb jutalom a ló számára, ha békén hagyjuk. A natural horsemanship módszerrel kiképzett lovak elengedettsége csodálatra méltó, nem véletlenül integrálják kiképzésükbe a vezető angol és amerikai military lovasok.

A hagyományos futószárazás megítélése a kiképzés szempontjából meglehetősen eltérő. A hangsegítség megtanításához, a túlfűtött lovak mozgáskényszerének levezetéséhez a vágtamunka kezdeti szakaszához sokan használják. Plewa azonban nem találja hasznosnak. Az osztrák Pferde Revue 2011. júliusi számában a Kissing Spines problémáját analizálva, a kézen végzett munkát ajánlja, mint alternatívát: "a korrekt futószárazás mellett segít a kézen végzett munka. Így gyakorolhatjuk az első gyakorlatokat, mint a vállat be, állj – hátralépés, majd ebből elindulni és újból hátralépést. Ezek a gyakorlatok lazítják és erősítik a ló izomzatát, másrészt a hangsegítségekkel alátámasztott gyakorlatokat elsajátítva később a lovas alatt gyorsabban megtanulja az egyéb segítségekkel összekötni.

A kézen végzett idomítás nagyon jól kiegészíti a lovas alattit. Amennyiben a lovas nem rendelkezik megfelelő tapasztalattal, keressen egy szakembert, azonban magyarázza el, hogy ebben az esetben nem a piaffe tanítása a lényeg, hanem alapvetően az elengedettségről.

Dolgozatomban megpróbálom a három nagymester módszereit összehasonlítani (Gehrmann, Stahlecker, Karl).

Gehrmann módszer

A dupla futószáras idomítás első nyomai

Az első utalások lovak dupla futószáron való kiképzésére a 18. sz -ből származnak. A dupla futószáras és hosszúszáras kiképzés létrejötte arra vezethető vissza, hogy éppen ebben az időben szerették volna a pillárok közötti kiképzés hátrányait elkerülni. Az új munkamódszerrel el akarták érni, hogy a lóval előre felé is lehessen dolgozni.

A fogatlovak kiképzésében a dupla futószár használata – a befogás előkészítésére – már korábban elkerülhetetlen. A futószárazó számára nagyon érdekes „lentől” látni a ló reakcióját, viselkedését, tehetségét. Ebben az értelemben felfoghatjuk a dupla futószáras munkát földről lévő lovaglásként. Itt fokozottan érthető lesz, hogy a lónak először meg kell értenie amit, követelünk tőle.

Az út a cél

A lóval együtt sportoló ember, kiképzzi a bizalmát élvező lovat. Minden kiképzés célja a lehető legtökéletesebb harmónia ember és állat között. Ezen kiképzés keretei között a futószárazás egy jó lehetőség a harmónia eléréséhez. A dupla futószárral való futószárazás az egyszerű futószárral szemben sokkal effektívebb módszer. A kiképző a dupla futószár használatával sokkal több lehetőséggel rendelkezik, mint a sima futószárral. Az elengedettség, engedelmesség, összeszedettség viszonylag kis ráfordítással elérhető, és a lovagláshoz/hajtáshoz átültethető. A dupla futószáras munka nem lehet öncélú, hanem egy adalék a jobb teljesítmény eléréséhez.

Amikor egy lovasnak, mindegy milyen okból – legyen ez egy nehezen lovagolható ló, vagy segítségadásában még korlátozott lovas – 50 perc kell, hogy lovát szára állítsa, a ló az egész idő alatt nagyrészt szár ellen megy és hátát nem használja. Ennek eredményeként a ló az elejére kerül, és a problémát még súlyosabban nehezítő, hibás izomzata (pl. „gugája”) fejlődik. Az egész idő alatt a ló erősen igénybe lesz véve, de keveset lesz helyesen lovagolva. Amennyiben ezzel szemben a kiképző a futószárazásban elég ügyes, a dupla futószárral 15 perc alatt el tudja engedtetni és ezt hamarosan nyereg alatt meg tudja ismételni, a szára állítás nem csak kísérlet lesz, hanem az eredményhez is vezethet. A lovas látni fogja, hogy halad a kiképzésben, a ló jobban megy, és ennek eredményeként a lovas a kiképzésben egy lépcsőfokot

tovább léphet. Ahhoz, hogy eredményesen képezhessük lovunkat dupla futószáron, a lovasnak szüksége van elméleti képzettségre a ló helyes mozgásáról és gyakorlati tudásra. Meg kell értenünk a ló gondolkodásmódját, tudnunk kell apró lépésekben haladni a kiképzésben, túlkövetelés nélkül – türelemmel és beleérzéssel, sok dicsérettel, de következetesen. Természetesen a ló kiképzéséhez, problémás lovak utóidomításához dupla futószáron nagy rutin kell.

A szakszerű jártatás, illetve elengedtetés már egy pár óra gyakorlás után lehetséges. Lovagolni nem tudók is képesek lehetnek lovaikkal szakszerűen dolgozni. Amennyiben egy lovat le kell jártatnunk, előnyösebb és biztonságosabb dupla futószáron futószárazni, mint szabadon mozgatni. Egyes, még nevesebb lovasok is nyikorognak „ahol sokat futószáraznak, gyengén lovagolnak”. Ez a mondás nem mindig igaz.

Egy jól képzett, lovasnak nincs igazán szüksége lovát futószáron elengedtetni. Nem jelent neki problémát túlfűtött lovának bakugrásait kiülni és képes lesz lovát nyeregből kiképezni. .

Másrészről, valahol minden lovasnak behatároltak a lehetőségei. A nagyszámú különféle fizikai és pszichikai adottságú, problémás lovak esetében előfordulhat, hogy a lovas nem képes előrelépni. Az ilyen szituációban célszerű a futószárat elővenni. Akár a lovas és a ló biztonsága szempontjából, amikor a lovas nem képes a lovat hátból lovagolni, vagy egyes speciális gyakorlatokat végrehajtásánál a ló kivonja magát a lovas segítségéi alól, vagy a ló még nyereg alatt nehezen hajtja végre ezeket. Természetesen a futószárazást olyan szakszerűen kell végrehajtani, hogy a kritikus szemlélő is célszerűnek tartsa a futószárazást. Alapvetően a futószárazás, mint kiképzési módszer, csak szakszerűtlenül végrehajtva lehet káros.

A dupla futószáras kiképzés elméleti alapelve a kiképzési skála. Ez a klasszikus alapkiképzés rendszere, és ugyanúgy érvényes a futószárazásra, mint a lovaglásra és a hajtásra.

Fontos! A legjobb állatvédelem nemcsak a ló állandó jó kiképzése, hanem a kiképző állandó elméleti és gyakorlati továbbképzése, a kiképzési skála 6 pontjának célja: harmónia - teljesítmény – egészség.

Röviden a kiképzési skála 6 pontja:

1. A lépések egyenlősége időben és terelelésben, mindhárom jármodban.
2. Elengedettség a ló izmainak megfeszülése és elernyedése görcsösségtől mentesen. Az ütemes mozgás ringó háttal történjen.

3. Támaszkodás állandó puhán rugózó kapcsolat a lovas keze és a ló szája között. Vezérfonal: „a támaszkodást a ló keresi, a lovas megengedi”.
4. Lendület a hátsó lábakból származó energikus impulzus a ló lengő hátán keresztül áterjed az egész ló mozgására.
5. Egyenesre állítás akkor egyenes a ló ha a z eleje a hátulja elé van vezetve, tehát egyenes és hajlított vonalon is hossz tengelye a patanyomhoz van igazítva.
6. Összeszedettség a súly hordását fokozottan átveszik a hátsó lábak erősen meghajlított konccal mélyebben a súlypont alá lépnek.

A kiképzés három fő fázisa, az átmenet az egyes fázisok között folyamatos. Szoktatási és bizalomkialakító fázis. Közel fél évig tart, amíg a ló megismerkedik a kiképzővel és a kiképzés eszközeivel, a futószárazással és amennyiben lovagoljuk, a lovassal. Ide tartozik az ember elismerése, mint rangban magasabban állót, kényszer nélkül, körültekintően és gondosan. Ebben az első fázisban el kell érni mindhárom jármodban, korrekt lábsorrendben leejtett nyakkal, könnyed támaszkodásban és egyensúlyban a lovas hordását. Amennyiben ez bekövetkezik, elértük a kiképzési skála első három pontját: ütem, elengedettség, támaszkodás.

A tolóerő és a mozgás kifejlesztés. Ebben a fázisban fejlesztjük a lendületet és az egyenesre állítást. Mindez azonban csak akkor sikerülhet, ha a ló a kiképzési skála első három pontját megfelelően elsajátította. Túlságosan gyors kiképzés biztosan ütemhibához, merevséghez, ellenkezéshez, vagy hibás támaszkodáshoz vezet. Általában a lendületre nem figyelünk eléggé. A lendületet csak akkor lehet fejleszteni, ha a ló háta rendben van. A ló háta, a mozgás központja. A lengő hát alapvető előfeltétele az átengedőségnek.

A természetes ferdeséget már a kiképzés elején figyelembe vesszük. A szimmetrikus kiképzés hozzátartozik a ló egészségének megőrzéséhez. Csak az egyenesre állított ló képes tolóerejét előrefelé kifejteni, és a felvételek így jutnak el a hátsó lábakig. Ilyenkor a ló eléggé átengedő, hogy hozzákezdjünk a harmadik fázishoz.

A hordozóerő kifejlesztése

Ebben a fázisban a tolóerő nem csak előre, hanem előre-fölfelé is fejlesztjük. Ennek eredményeként a hátsó lábak fokozottabban részt vesznek a súlyviselésben. Itt nagy szerepe van az elasztikusságnak, ennek eredményeként képes a ló könnyedén mozogni, alakulhat

kadencirozottá a mozgás. A ló az összeszedettségének megfelelően, a hátsó láb ízületeinek fokozottabb hajlításával mozog.

Ebben a tartásban éri el a ló a legnagyobb átengedőséget, lehetséges a harmonikus lovaglás, illetve hajtás a lehető legkevesebb erő felhasználásával, és képes a ló éveken magas teljesítményt nyújtani. A korrektül kiképzett ló esetében 4 – 5 éves korban elkezdhetjük ezt a fázist.

A kiképzés egységei egy edzésórán belül.

Az egyes egységeket nem lehet egyértelműen, élesen elkülöníteni.

1: Elengedettő szakasz: Ezzel kezdjük a napi munkát. A lónak elegendő lépéssel, majd ügetés megfelelő iramban, majd vágásban is. A cél – ütem, elengedettség, támaszkodás, amit kb. 15-20 perc alatt elérhetünk.

2: Munka szakasz: ebben a szakaszban a kiképzési skála további pontjait – lendületet, egyenesre állítás, összeszedettség – javítjuk, a ló kiképzési szintjét, illetve, felhasználását figyelembe véve. Ne tartson 20 percnél tovább, így nem terheljük meg túlságosan a lovat. Amennyiben ebben a fázisban probléma merül fel, ne használjunk durva segítségeket, megoldására. A jó érzékű lovas ilyenkor, visszatér az alapkiképzéshez, majd újra felépíti a gyakorlatot.

3: Levezető szakasz: ebben a szakaszban mindenképpen hangsúlyozottan gömbölyű háttal, mély nyakkal dolgozunk, a pozitív befejezés előfeltétele a következő napok munkájának. Időtartama kb. 20 perc.

A dupla futószáron végzett munkánál az egyes szakaszok megrövidülnek, mert a célokat normális esetben hamarabb elérjük, ezen kívül ilyen hosszan hajlított vonalon dolgozni túlságosan megerőltető a lónak, ezért a fél órát ne lépjük túl.

Változatosan és egyénre szabva

Nem szerencsés egyszer intenzíven 2 órát dolgozni a lóval és másnap csak szabadon engedni, mert előző nap túl sokat dolgozott. Az ilyen edzésfelépítés után sem tudásban sem izomzatban nem fejlődik a ló.

Általános kiképzési elvek

Alapvetően a kiképzés folyamán a tanulás apró lépésekben történjen. Haladjunk a könnyűtől a nehéz felé. A kiképzés folyamán előfordulhat, hogy megrekedünk, vagy akár

visszaesés következik be. Ezek gyakran egy idő után maguktól megoldódnak. Amikor az alapkiképzés alapos, problémák esetén a kiképző visszatérhet erre, majd újra felépítheti a munkát. Hibás lenne a durva segítségek vagy különleges segédszárak, zablák használata. A gondolkodó kiképző a fellépő engedetlenségek esetén, különbséget tud tenni, ha a ló „nem akarja” vagy „nem tudja” megoldani a feladatot. Fontos az okok megkeresése a problémáknál és a különösen jó fázisoknál (hogy ezeket megismételhessük). Itt figyelembe kell vennünk a ló küllemét, belső adottságait, képességét, a környezetet, és az eddigi kiképzést. Probléma esetén egészségügyi ellenőrzés. A kiképző technika képzettsége mellett, szükséges a ló pszichéjének megközelítése és a bizalom kialakításának módja, fontos előfeltételei a harmóniának és a sporteredménynek. A kiképzés legyen változatos, iktassunk be pl. tereplovaglást, engedjük ki a lovat legelőre stb.

A dupla futószár felhasználása

A szoktató és bizalomépítő szakaszban, különösen alkalmas a dupla futószár a kétoldali szársegítség megismeréséhez. A körön a ló újra megtalálja természetes egyensúlyát. A ló lényegesen engedelmesebb és biztosabb lesz. Elengedettséghez a további kiképzés folyamán, mivel a háttevékenység a lovas súlya nélkül könnyebben megkövetelhető. A további kiképzés folyamán az átengedőség javítására, különösen az átmenetekkel. Kívánatos a ló kényszer nélküli öntartása. A problémás gyakorlatok csiszolása kevesebb ráfordítással sikerül. Ebben a kiképzési stádiumban csiszolhatjuk az ütem, elengedettség, és támaszkodáson kívül a lendületet és az egyenesre állítást is.

Minden ló számára kavaletti és gimnasztikai sorozatok. Ugrólovak esetén a lábtechnika, bascule és a kontroll javítására. Kocsilovaknál elengedhetetlen előfeltétel. A szár- ostor- hangsegítség tanításához, istránghoz szoktatáshoz. Voltizslovaknál a kiképzés kiegészítésére. Az előrehaladott díjlovak kiképzésében. Különösen az összeszedettség elérésében. Erre egy futószárral csak különösen nagy tudású kiképzők képesek. Az elrontott lovak utóidomításánál szinte minden problémánál a kiindulási pont az ütem és az elengedettség, ezek javítására.

A futószárazó kiképzése

A futószárazónak pontosan ismernie kell a ló helyes mozgását, és gyakorlati tudással kell rendelkeznie a ló keretének és tartásának kialakításában. Először tanítsuk meg a helyes

futószárazást, a futószár és az ostor helyes kezelését. Ajánlatos egy idős rutinos „iskolaló” használata. Célszerű a megfelelő a futószár megcsúszását megakadályozó kesztyű használata. Semmiképpen se legyen a futószárazón sarkantyú, mert veszélyes.

Segítség: Mint a lovaglásnál a futószárazásnál is a segítség összhangjától függ az eredmény. A futószárazó segítségei a hang, ostor és futószár, ezen kívül a „testbeszéd”.

Hangsegítség:

A hanghordozás szerint lehet előrehajtó – világos rövid energikus, vagy nyugtató – mély nyugodt. Elegendő ismétlés után a hang szignálként vésődik be a ló emlékezetébe, és ennek megfelelően reagálnak, pl. egy nyugodt „állj”, vagy egy kifejezett „galopp”. A ló összeköti a hangsegítséget a valódival, de használja a kiképző a minimumra szorítkozva, hogy a lovardában tartózkodó többi lovat ne zavarja.

Ostor:

A lónak nem szabad félnie az ostortól, de respektálnia kell. Ezért a kiképzőnek tudnia kell bármelyik pozícióból mindig a szükséges erővel használni, csak így lehet az ostor előre- és oldalra hajtó segítség.

Futószár:

A futószár segítségei nagyon hasonlítanak a szárhoz. Ideális esetben a futószárazó, csak a futószár súlyát érzi a kezében. Pontos utasítás erre nincs. A meghatározó a ló helyes mozgása. Lehetőleg a legkisebb futószár segítségekkel dolgozzunk.

Kétkezes szárvezetés

Fiatal, túl élénk lovakat két kézzel futószárazunk. A futószár mindkét kézben a kisujj és a gyűrűsujj között jön ki. De néhány gyakorlatnál, pl. a teljes felvételnél célszerű a kétkezes vezetés. A további kiképzés során célszerű az egykezes szárvezetés, mert így a támaszkodás még egyenletesebb és folyamatosabb lesz.

Egykezes szárkezelés

Pl. a bal kézen, a bal futószár a hüvelyk és a mutató ujj között, a jobb futószár a középső és a gyűrűsujj között, a lelógó szárat a kisujjra akasztjuk. A kézfej fordításával állítjuk a lovat, és csuklóból, illetve kézzel tudunk engedni, vagy felvenni. Kézváltáskor megcseréljük a futószárat és az ostort.

A segítségek összehangoltsága

A helyes futószárazás a hátsó lábak aktivitásától, és a segítségek koordinálásától függ. Lovaglásnál a testsúly, csizma és szársegítségeket kell helyesen összehangolni. A futószárazásnál a hangsegítségeket a testsúlyhoz hasonlíthatjuk, mivel ezzel előre is hajthatunk és fel is vehetünk.

A futószárazó akkor lesz képes a lovat tarkóban engedővé tenni, ha a fél felvételeket helyesen végre tudja hajtani. A lovat először előrehajtó segítségekkel aktiváljuk és a kitartó futószárra hajtjuk. Amint a futószárazó érzi, hogy a ló tarkóban enged, azonnal el kell könnyülnie a kézben és engednie kell a futószáron. Ez megakadályozza, hogy a ló „megcsípje magát” vagy megfeszüljön.

Amikor a futószárazó az állítást illetve hajlítást szeretné javítani, az ostorral a ló válla felé mutat, egy időben a belső szárral befelé állítja a kéz elfordításával, vagy felvételével. Itt is nagyon fontos az azonnali engedés, ezzel megakadályozzuk, hogy a ló a külső vállán kiessen, illetve megtartjuk a puha támaszkodást.

Kézváltás

A kezdőnek ez a gyakorlat nehéznek tűnik, végrehajtása a korrekt állításban, iramban, köröket válts formában, megfelelő ügyességet és rutint igényel. A körben válts végrehajtásakor a futószárazó változatlan futószár hosszal a fal felé lép, majd a fal elérésekor az új külső száron enged, a belsőt megrövidíti. Majd visszamegy a kör közepére és visszavezeti a lovat a régi patanyomra. Az új kézen átrendezi a futószárat és a lovat korrekten a körre állítja. Köröket válts esetén a középvonal átlépésekor a futószárazó megfelelőképpen enged az új külső száron és rövidít az új belsőn, közben a középvonal mentén halad az új kör középpontja felé. Több kiképző túlságosan sokat megy a ló mellett, ami fiatal lovaknál szükséges is. Amennyiben abból indulunk ki, hogy a lovat helyes hajlításban szeretnénk futószárazni, amivel az egyenesre állítást javítjuk, előrehaladottabb lónál, előnyösebb, ha a futószárazó fixen áll, így a ló egyenletesebb körvonalon halad.

Felszerelés:

1. Futószár általában egy darabból kb. 16-18m, így a fiatalabb lovat nagyobb körön is futószárazhatjuk. Anyaga feküdjön jól a kézbe.

2. Nyereg vagy/és futószáras heveder. Amennyiben csak hevedert használunk legyen jól kipárnázva, a karikák legyenek elég nagyok és elég messze egymástól. Sok futószáras hevederen nincs elég mélyen karika.
3. Ostor. Hosszát a ló érzékenysége határozza meg. Normális esetben – 7-8m. - így a lovat bárhol elérhetjük.
4. Karabiner illetve speciális a hevederhez erősíthető karika a futószár rögzítéséhez.
5. Ínvédők. Használatuk célszerű.

A futószár magasságát a nyergen, illetve a hevederen mindig szükség szerint állítjuk. Pl. bemelegítéshez és levezetéshez mélyebbre, amennyiben a ló megcsípné magát magasabbra tesszük. Célszerű görgőket használni, mivel ezek nélkül a súrlódás tetemes és engedéskor a futószár nem csúszik ki elég gyorsan.

A ló előkészítése az első felüléshez

Először a lovat hagyományos futószáron megfelelően előkészítjük, nyereghez és kantárhoz szoktatjuk. A ló előkészítése a belovagláshoz segédzár nélkül is lehetséges. A dupla futószár felhasználásával elkerülhetjük azokat a nehézségeket, amelyek az egyszerű futószárazásnál, a segédzárak kezdeti használatánál fellépnek. Gyakran belefeszülnek minden segédzárba. Amikor egy fiatal lónál a kikötőszárat túl rövidre állítjuk, vagy különösen érzékeny lóval van dolgunk, normális, hogy a ló a kikötőszárok miatt (bezárva) érzi magát. Fejét felveti, pánikba esik, felágaskodik, rosszabb esetben hanyatt esik. Természetesen egy ilyen eset nem segít a bizalom kiépítésében. Dupla futószáron a ló magasabbra is mehet, aminek oka gyakran a még hiányos egyensúly. A futószár után engedésével elkerülhető minden ellenkezés. Ahogy a ló egyre jobban elengedi magát, nyakát egyre mélyebben hordja, és lehetségessé válik a puha elasztikus támaszkodás. Lehetséges lesz a munka előre lefelé kinyújtott nyakkal.

Előkészítés mindhárom jármodban

A ló adottságának megfelelően a nyak előre-lefelé kinyújtását először csak lépésben és ügetésben érjük el. Egyes lovak vágtában jobban ki tudják magukat egyensúlyozni. Egy enyhe külső állítást ilyenkor engedélyezhetünk. Amennyiben egy lónak nehézséget okoz magát vágtában kiegyensúlyozni, ez gyakran azért van, mert ügetésben tanulta magát kiegyensúlyozni

és gyakran elsietnek, egyenetlen iramban vágtaznak. Amint egyensúlyba kerülnek a hajlított vonalon, ütemessé válik a mozgásuk.

A segítségekhez való szoktatás

A dupla futószáron ezzel a módszerrel előkészített ló, azonnal elfogadja a lovast – természetesen megfelelő elővigyázatosság mellett:

- a szársegítségeket a ló a dupla futószáras munkából ismeri, a nyugtató és előrehajtó hang segítségeket elfogadja
- nem fél a pálca érintésétől, így lovagláshoz használhatunk rövid lovaglópalcát
- a futószárral gyakran érintjük a csizma helyén ezért a csizmát hamarabb elfogadja.

Óvatosság a felüléskor

Az első felülésnél nem lehetünk eléggé elővigyázatosak, mert ez kihat az egész kiképzésre. Amennyiben túlságosan hamar és erősen meghúzzuk a hevedert, egész életében hevederiszonyos marad a ló. A lassú előrelépés lehetővé teszi a lónak, a tőle megköveteltek megértését és a kényszer nélküli, (bizalmas) együttműködést. Ez nagyon fontos! Sok tenyésztő és tulajdonos ezt nem érti meg, lovait képzetlen lovassal lovagoltatja be, a lovat ezután profira bízva a képzett lovasnak sokkal nehezebb és több munkába kerül a lovat kiképezni, mint ha ő lovagolta volna be.

A dupla futószáras kiképzés különleges előnye, hogy külön (erőkifejtés) nélkül megtanítja a lovat, magát a lovasnak alárendelni. Ez különösen fontos az erős személyiséggel rendelkező lovaknál, különösen a ménéknél, amelyek természetüknél fogva törekednek magasabb helyet elfoglalni a rangsorban. Ezt a kényszerítés nélküli alárendelést célszerű, következetesen, minél hamarabb végrehajtani, így a ló állandóan engedelmes marad.

Időtartam – nem meghatározható

Mennyi idő szükséges a felülés előkészítéséhez, nem lehet előre meghatározni. Ez függ a ló temperamentumától, adottságaitól, és különösen a kiképző ügyességétől. Amennyiben a ló felnevelése során sokat érintkezik emberekkel, és megfelelő bizalma van az emberekhez, ez lehet rövidebb is. Normális esetben kb. egy hónapot vesz igénybe.

A kiképzővel szemben támasztott követelmények

Az első futószárazás dupla futószáron nagy óvatosságot igényel, mindegy, hogy fiatal, vagy idősebb lóról van szó. Idősebb jól lovagolt lovak ugyan olyan figyelmet igényelnek, mint a fiatalabbak. Az első futószárazást dupla futószáron, végezze mindig tapasztalt kiképző.

Módszer

Figyelem: az első futószárazáskor a legfontosabb a biztonság. Amíg a futószárazás biztonságossá nem válik, szükségünk van egy segítőre. A segítő nyugtatja, dicséri és fogja a lovat, amíg a kiképző felcsatolja a futószárat. Előre meg kell beszélni minden mozdulatot, hogy elkerüljük a kellemetlen helyzeteket.

Az első futószárazáskor előfordulhat, hogy ló a futószár felett átrúg, vagy hirtelen megfordul és belekeveredik a futószárba. Ilyenkor nyugalomra és tapasztalatra van szükség. A segítőnek meg kell tartania a lovat, amíg a kiképző újra felcsatolja a futószárat. A ló első lábaira érdemes ínvédőt tenni, vagy befáslizni. Amennyiben a ló hátul is meg van patkolva, a fásli alá tegyünk alátétet, mert a ló saját magát is megrúghatja. A hátsó bokavédőknél fennáll a veszély, hogy a futószár beleakad, és akadályozza a külső szárat.

A dupla futószárhoz szoktatás három lépésben. A gyakorlat azt mutatja, hogy ezt a három lépést érdemes betartani.

Első lépés:

- Mivel a legtöbb ló a bal kézen probléma mentesebben futó szárazható, kezdjük ezen a kézen.
- Célszerű a futószárat a zablán keresztül a hevederhez csatolni, így az egyszerű futószárazáshoz hasonlóan vezetjük a lovat.
- A külső futószárat vezessük a nyergen keresztül. A külső karikát csatoljuk olyan mélyre, hogy a ló kirúgva, vagy bakolva a futószár ne csúszhasson fel a ló farára vagy farka alá.

A túl magasan lévő karikákkal ellátott párnásheveder a fiatal lovak első futószárazására nem alkalmas. A kétoldali szársegítségekkel a ló kontrolláltabb, még ha kezdetben élénkebben megy előre, vagy feszesebb is lesz. A belső futószárral biztonságosan a körön tudjuk tartani.

Második lépés:

Amennyiben a futószárazó érzi, hogy a lovat ellenőrzése alatt tartja, a külső futószárat óvatosan a ló fara mögé vezeti. Mennyi idő szükséges ehhez minden lónál más. Néhány lónál pár perc elegendő másoknál több idő szükséges.

- A külső szár érintéséhez könnyebb álló helyben hozzászoktatni.
- Amíg a segítő megfogja a lovat a futószárazó a jobb futószárat átteszi a ló farán, majd megveregeti. Veregetés közben a lovat figyelve, meg tudja előzni az esetleges problémákat.
- A külső futószár leengedésekor számolnunk kell a ló villámgyors reakciójával, ezért, képesnek kell lennünk a külső futószárat egy mozdulattal azonnal előre átvetni.
- A feszességet előidéző külső futószárat, különösen lazán kell tartanunk.

Az egyes lovak reakciói között nagy különbségek lehetnek. Több ló minden probléma nélkül elfogadja a dupla futószárat. Azonban mindig számolnunk kell a ló menekülési ösztönével, amit a ló túlzott előremenő kedve, és a külső futószár érintése is előidézhet. Előfordulhat, hogy a külső futószár a ló farka alá kerül, ilyenkor a futószár gyors után engedése segíthet. Egyes lovak hajlamosak eleinte elszaladni. Ebben a fázisban nem sok befolyásunk van erre a problémára. A lovat hangsegítséggel nyugtatjuk, míg magától megnyugszik. Hiba lenne durva segítségekkel felvenni, a futószárazó megpróbálhatja enyhe felvételekkel és engedéssel főleg a belső száron a ló iramát rendezni, eközben a külső szárat óvatosan kezelni, mert ilyenkor a far érintése inkább előrehajtó, mint felvevő. Egyes lovak a tipikus kezdeti reakció után (pl. kirúgás), leragadnak, azaz a külső szár hatására túlzottan alálépnek és visszatartanak. A futószárazónak itt is nagyon óvatosan kell eljárni és időt hagyni a lónak, hogy megszokja az új szituációt.

Harmadik lépés:

Amikor a futószárazó biztosan kontrollálja a lovat megváltoztatjuk a futószár vezetését.

- A belső futószárat, mint a külsőt, a hevederen keresztül a zablába csatoljuk, így normál helyzetben futószárazunk.
- A félsőbb lovakat a megállítás után a segítő még egyszer megdicséri, megsimogatja. Így a ló elengedi magát, és a bizalom is erősödik.
- Ezután a lovat pár percig futószárazzuk. Minden este amíg a futószárazó érzi, hogy a lovat biztosan tudja vezetni.
- Kézváltást akkor hajtunk végre, ha a ló a megváltozott futószár vezetését megszokta, és olyan nyugodt, hogy fel tudjuk venni lépésbe.

- Az első futószárazáshoz rövidebb ostort használunk, mert egyszerűbb a kezelése és kevésbé zavarja a lovat. Az ostor legyen mindig kéznél a futószáras kör közepére fektetve. Felvételénél legyünk óvatosak, legyünk a hátsó lábak hatáskörén kívül. Amennyiben a ló nehezen fordítható, vagy nagyon hajtós, használjunk segítő. Figyelem! Feszesség a kézváltás után teljesen normális. A futószárazónak számítnia kell arra, hogy a ló hevesen reagál a bal hátulját először érintő futószárra.

A tapasztalat szerint ez egy pár kör után elmúlik. Hangsegítséggel megnyugtadjuk a lovat ezzel a bizalom helyreáll.

- Amennyiben a ló elengedetten folyamatosan mozog a körön, lehetségessé válik az egykezes szárvezetés.
- Amikor a ló – kb. 20 perc múlva – megszokja az új szárvezetést, és ez elengedettség jeleit mutatja, be kell fejeznünk a munkát.
- Kiadósan megjutalmazva, a bizalmat stabilizálhatjuk.

Kivételes esetben különösen érzékeny lovaknál, szükséges lehet eleinte egy pár napig, - a külső futószárat nem a ló fara mögé téve – futószárazni. Gyakran látható az első pár óránál, hogy a ló külső állításban mozog. Eleinte ezzel ne foglalkozunk. Külső állításban a ló nagyobb iramban is jobban ki tudja magát egyensúlyozni. Azonban a korrekt belső állítás és hajlítás, szükséges ahhoz, hogy a ló a hajlított vonalon egyensúlyban mozogjon, és a belső hátsó láb fokozottan a súlypont alá lépjen. Ez csak akkor lehetséges, ha hajtáshoz jutunk és az ostorral a ló vállát kifelé tudjuk irányítani.

A futószárazáshoz az ostor szükséges. Legyen olyan hosszú, hogy a lovat bárhol, akármilyen erővel, megerőltetés nélkül megérinthessük. Előrehaladott lovaknál 7-8 méter hosszú teleszkópos ostort használunk, ez könnyű ezért pontos.. a ló helyes mozgása és engedelmessége a hátsó lábak aktivitásától függ, ezért szükséges a futószárazáshoz az ostor.

Az ostor helyes használata művészet, amit csak hosszú évek során lehet elsajátítani. A futószárazónak ismernie kell a ló megfelelő pontjait, és az ostort a ló érzékenysége szerint használni. Nem a pusztá előrehajtástól függ az eredmény, kulcsa nem a pusztán az előrehajtásban van, hanem a szükséges ponton a szükséges pillanatban használt ostorsegítségben.

A dupla futószárazás tanításához komoly futószáras tapasztalat szükséges, hogy nyugodtan érzéssel tudjunk reagálni a ló váratlan mozdulataira. A kiképzést a ló általános kiképzési szintjéhez igazítjuk. Amennyiben szoktatási fázisban lévő fiatal lóról van szó, az alapkiképzést

lépésben ügetésben és vágásban folytatjuk, hibás lenne ebben a fázisban nehezebb gyakorlatokat elővenni. Egy idősebb, az alapkiképzésen már átesett ló esetében hamarosan rátérhetünk a nehezebb gyakorlatokra is.

További munka előfeltétele

A dupla futószárat később is jól használhatjuk. Az alapkiképzés után, amikor a ló megtanult lépésben ügetésben, vágásban, ütemesen, és fesztelen öntartásban mozogni, elkezdhetjük a következő lépést. Egy 4-5 éves ló korrekt kiképzés után, ennek a követelménynek megfelelhet. A szakszerű futószárazás megkönnyíti a későbbi munkát nyereg alatt és kocsiban is. A lovat kímélő módszer lehetővé teszi az átengedőség rendkívüli javítását. Nehezebb gyakorlatokat is elővehetünk, amelyeket a lovas súlya nélkül a ló sokkal könnyebben végrehajt. Még egyszer meg kell említeni, hogy a futószáras munka nem öncélú. A cél a harmonikus együttműködés a ló és lovas között, akár a sportban, akár a szabadidős tevékenységben a ló munkakészségét növeljük. Amikor a kiképzési skála első három pontja megfelelően biztosított – elkezdhetjük a lendületet, az egyenesre állítást, összeszedést javítani. A tényleges munka előtt mindig bemelegítjük a lovat. Természetesen a bemelegítést mindig az adott ló életkorához, kiképzési szintjéhez, alkatához, temperamentumához igazítjuk. Ez a következőképpen nézhet ki:

- mint lovaglászor, mindkét kézen elegendő lépés
- ezután rend szerint ügetés következik. A dupla futószár előnye, az egyszerű futószárral szemben, hogy engedéssel elérhetjük a nyak szükséges nyújtását
- amennyiben a ló ütemesen, fegyelmezetten üget, rátérhetünk az ügetés vágta átmenetekre is
- 3-4 percenként váltsunk kezét

A folyamatos kézváltás a dupla futószár előnye, lépésben és ügetésben is végrehajtható. Javítja a ló hajlékonyságát és jó tornáztató gyakorlat is. A kézváltásnál, különösen ügetésben, képesnek kell lennünk kizárólag a ló mozgására figyelni, a futószár és az ostor kezelése automatikusan kell, hogy menjen.

Segédcsákok használatát normális esetben nem javasoljuk, mert szeretnénk érezni a támaszkodás korrektségét és a segítségekre való reakcióját. A támaszkodás legyen olyan könnyű, hogy hamarosan a futószárazó csak a futószár súlyát érezze a kezében. Mint lovaglás közben a belső szár, a belső futószár feladata, az előrehajtó ostorral a belső állítás. A külső futószár funkciója a ellentartó – körülöleli a ló farát és ezzel elősegíti a hajlítást. Amikor a ló lépésben,

ügetésben, vágásban ütemesen elengedetten mozog, nyakát kinyújtja és ringó háttal megy, elkezdhetjük a munkafázist.

Munkafázis

A munkafázis célja az átengedőség javítása. Itt először a lendületet és az egyenesre állítást javítjuk, hogy az engedelmesség előre haladtával, egy bizonyos fokú összeszedettséget érzünk el. A körön végzett idomítás előnye, többek között, hogy a gyakori kézváltásokkal a lovat mindkét kézen szimmetrikusan tornáztathatjuk. Ez az egyenesre állítás hajlított vonalon. A ló nehezebbik oldalán kissé többet dolgozunk. A ló hátulsó lábai az elsők nyomába lép. A külső futószár, ellentartó hatásával javítja hosszahajlítást.

A munkafázisban a következőket gyakorolhatjuk:

Átmenetek

Először az alap jár módok közötti – lépés, ügetés, vágta – átmeneteket csiszoljuk. Majd rátérhetünk az iramváltoztatásokra a jármodon belül ügetésben és vágásban. Itt különös figyelmet fordítunk az ügetőlépések egyformaságára. A nyújtás kb. fél körön keresztül tartson, felvételkor a ló tartására ügyelünk kiemelten. Ilyenkor a futószárazónak a felvétel után azonnal engednie kell, könnyűnek kell maradnia és utána hajítani. Vágásban a nyújtás egy teljes körig tarthat. Ilyenkor a vágtaugrásokat nyújtjuk, és a lónak megengedjük orrának kinyújtását. Az átmenetek gyakorlásával javul a hátsó lábak aktivitása, fokozott alálépése és a háttevékenység is javul. Így, mozgása lendületesebb lesz.

Teljes felvételek

A megállást először lépésből gyakoroljuk. A megállás után nézzen a ló előre és legyen egyenesre állítva. Mivel körön vagyunk, a futószárral ügyelnünk kell, hogy ezt lehetővé tegyük. Ezt először lépésből mindig ugyan azon a ponton gyakoroljuk. Természetesen – mint lovaglaskor – a teljes felvételt több fél felvétel előzi meg. A lónak meg kell tanulnia a jelzésszerű segítségekre reagálni. Az így előkészített ló hamarosan ügetésből is meg tud állni. Az ügetésből végrehajtott teljes felvételek esetén – az előzőek ismétlése után – a segítségek könnyebben hatnak, amikor a megállást ugyan azon a ponton gyakoroljuk. Amennyiben a lovasnak a megállással problémája van, elképzelhetjük, hogy e gyakorlatok után a kevés nehézséggel sikerülnek. A

hangsegítségnek ilyenkor különösen nagy a jelentőségük. A ló inkább figyel a hangsúlyra, mint a hangerőre, de az egyes szavakat jól megjegyzi, pl. „állj”.

Az egyszerű ugrásváltás előkészítése

A lépés vágta, vágta lépés átmenetet gyakorlása sem ütközik általában nehézségekbe. Először egy bizonyos ponton gyakoroljuk a beugratást ügetésből, majd ez előtt a pont előtt felvesszük lépésbe, normális esetben itt a ló a megfelelő segítségekre könnyedén beugrik vágta. A beugratás legyen „hegyre fel”, a felvétel ügetőlépés közbeiktatás nélkül. Ehhez a gyakorlathoz a lónak már eléggé összeszedettnek kell lennie. Célszerű ilyenkor a kört kibővíteni, mert ilyenkor a belső hátsó láb a hajlított vonalon több súlyt vesz fel.

Akusztikus segítségek

Még ha a lovas nem is használja lovaglás közben a hangsegítségeket, mert a lónak a testsúly-, csizma- és szársegítségekre kell reagálnia, a kiképzés közben nagyon hasznosak a hangsegítségek – futószáraskor - halkan kiegészítő segítségekként. A lovak mint örökké menekülésben lévő állatok, nagyon finom hallással rendelkeznek, meghallják azokat a neszeket, amit az ember észre sem vesz. Ez azt jelenti, hogy elég egészen halkan használunk. Amikor később lovaglaskor használjuk ugyan ezekkel az akusztikus segítségeket pl. dupla csettintés a beugratás előtt, a ló sokkal könnyebben beugrik vágta.

A futószár csatolásának magassága – görgős futószár

Egyes lovak hajlamosak – normál magasságú futószár csatolás esetén – a bemelegítés után, vagy hosszabb munka esetén „megcsípni magukat”, túl mélyre jönni, vagy az elejére kerülni. Ilyenkor a lovat újra öntartásba kell hozni. Ebben az esetben használjuk a görgőket. A görgők lehetővé teszik, a futószár egyedi csatolását. A görgőkön keresztül a súrlódás lényegesen csekélyebb. Használatuk nélkül a súrlódás miatt könnyen összehúzhatjuk a lovat. A súrlódás és a futószár súlyának nagy hatása, van a támaszkodásra. Az elbújásra hajlamos lovakat célszerű könnyű futószárral és görgőkkel futószárazni, különben az erős súrlódás miatt az engedés későn, vagy egyáltalán nem jut el a ló szájához. Ennek eredményeként a ló elbújik, és az elejére kerül. Ezt azonnal felkel ismernünk és meg kell akadályoznunk.

Az összeszedettséghez a lovat fel kell tudnunk igazítani, és tarkóban engedtetnünk kell. Ilyenkor szintén célszerű a görgők használata. A futószár magasabb csatolása lehetővé teszi a feligazítást. Itt szükséges a megfelelő előrehajtás, hogy a feligazítás relatív maradjon.

Levezetés

Amennyiben futószárazás után nem lovagoljuk a lovat, a levezető nyugtató szakasz következik. Ilyenkor előre mélyre engedjük a lovat, hogy a ló teljesen ellazuljon, a pozitív élménnyel zárt edzés jó előfeltétele a következő napi munkának.

A hosszú száras munka előgyakorlatai

Amennyiben az ütem, elengedettség és támaszkodás megfelelően stabil, elkezdhetjük a hosszú száras idomítás előgyakorlatait. A hosszú száron végzett idomítás értelme a lendület, egyenesre állítás javítása, a fokozott összeszedettséggel kiegészítve, jelentősen javítva az átengedőséget és az engedelmességet.

Átmenet a futószárazástól a hosszú száras munkához

- A hosszú száras munkához először a lovat a megszokott módon bemelegítjük.
- Ezután a futószárat megfelelően elrendezve, nehogy belelépjünk, felvesszük.
- A futószáras ostort lecseréljük a hosszú pálcára. Eleinte 2.20m hosszú hajtó ostort javasolok.
- Érdemes az ostort még álló helyben megmutatni a lónak, és óvatosan megérinteni az ostorral. Így a ló bizalommal lesz az ostorral szemben és a kiképző információt kap a ló érzékenységről.
- A hosszú száron végzett munka során a kiképző kb.2m-es biztonsági távolságot tartva halad a ló mögött..
- Eleinte célszerű, ha egy segítő körbevezeti a lovat a patanyomon. Mivel a kiképző a ló holt látóterébe kerül, ami nyugtalanságot okozhat, de ez nyugodt eljárással hamar elmulasztható.
- Először a lépés- állj, átmenetet gyakoroljuk. Álló helyben a segítő megjutalmazza a lovat. Amennyiben lehetséges próbáljuk meg korrekten megállítani.
- Ezután közbeszúrunk rövid ügetés szakaszokat is.

A segítségekre állító gyakorlatok

Amikor a ló megfelelően végrehajtja ezeket a feladatokat, segítő nélkül dolgozunk tovább. A további munka előfeltétele a ló engedelmessége. Nem jelenthet problémát a ló mögötti pozíció az egyszerű figuráknál a sarkok kilovaglásánál, köröknél és átváltásnál. Megfigyelhetjük, hogy a lovak egy része az egyik kézen megpróbál eltávolodni a patanyomról. Ez a feszesség jele. Ennek több oka lehet. Gyakran a kiképző nem tud eléggé velemenni ezzel akadályozza a természetes menőkedvét. A feszesség oka lehet a szokatlan munkamódszer, ez egy idő után magától elmúlik. Segíthet az alapos elengedtetés. Ugyan úgy mint a futószárazásnál a hosszúszáras munkánál is a siker titka a segítségek összehatása.

Érintési pontok

Fontos ismernünk a ló reakcióját a pálca érintésére. Különböző lovak egészen másképpen reagálhatnak. A felső rész – térdizülettől felfelé – a pálcának általában előrehajtó hatása van az alsó részen aláléptető. Oldalról előre, oldalt léptető, megtartó hatású lehet.

A tipikus pontok a hátsó láb emeléséhez illetve fokozott súlypont alá léptetéséhez:

- csüd
- szár, a csánk alatt a felületes hajlító ín
- a csánk felett (achilles ín)
- faron – az érintés fokozott alálépéshez is vezethet, de egy felfelé irányuló rúgáshoz is.

A figyelmes szemlélő megfigyeli a ló reakcióját és később lovaglásnál is fel tudja használni.

Csizmára engedtetés

Az előre- oldalra ható segítségek javítására, a dupla futószárral remekül kialakíthatunk egy csizmára engedtetés szerű gyakorlatot. A csizmát az előre-oldalt hajtó és ellentartó funkciójában a pálcával helyettesítjük. A csizmára engedtetésnél balra a pálca balról használva előre-oldalra hajt, jobbról ellen tart. A pálca és futószár segítségeknek úgy kell hatniuk, hogy a ló 45 fokos szögben folyamatosan lépjen. Ezt a gyakorlatot úgy vezethetjük be, hogy a sarok levágása után a patanyomhoz érve a ló hátulját átléptetjük. Amennyiben egy lovasnak gondja van az előre-oldalt hajtó segítségekkel, ez nagyon jó gyakorlat a csizmára engedtetés javítására. A jobb csizmára engedtetés javításakor a jobb hátsó láb felemelésének pillanatában megérintjük ezt a lábat és előre oldalt hajtjuk.

Kézváltás

A kézváltáshoz, a ló kiképzési fokától függően használhatunk átváltást. Vagy egy nagyobb lépés piruettet. A röviden hátra arc végrehajtásához, megfelelő bizalomra van szükség a lovas és a ló között. Elég könnyű a az átváltás kisebbitésével kifejleszteni, azzal a különbséggel, hogy az állítást és hajlítást az utolsó pillanatig a mozgás irányába megtartjuk. Itt figyelniük kell az ütemes és élénk mozgásra. Amikor a csizmára engedtetést a ló jól végre tudja hajtani elkezdhetjük vállat be tanítását.

Vállat be

A vállat be esetében a ló egy kis körnek megfelelően meghajlítva mozog a patanyomon előre-oldalra, mialatt a futószárazó – mivel a ló mögött megy – a korrekt átlépést pontosan ellenőrizheti. A külső első láb és a belső hátsó láb egy vonalon mozog.

A vállat be a kiképzés előrehaladott stádiumában különösen értékes gyakorlat, javítja:

- a ló elengedettségét,
- vállszabadságát,
- öntartását,
- egyenesre állítását,
- összeszedettségét,
- átengedőségét.

Ezen kívül az előrehaladott kiképzés alapgyakorlata és a további oldaljárások, mint a farat be, farat ki, fél oldalazás előfeltétele.

Ezekkel a gyakorlatokkal megérti a ló az előrehajtó és felvevő segítségek összhangját, és előfeltétele a rövid lépésnek (fél lépés) majd a piaffnak és passagenak is. A dupla futószáron gyakorolhatjuk a többi oldaljárást is de ehhez a ló jóval magasabb kiképzése szükséges. Jegyezd meg! Az előrehaladás apró szisztematikus a ló munkakészségéhez igazított lépésekben felépített kiképzés a siker titka.

Stahlecker módszer

Filozófiai alapok

Elképzelés nélkül nincs inspiráció. Inspiráció nélkül nincs elkötelezett ló kiképzés művészete. Egy jó kiképzési módszer áll a gondolatlánc végén és eredetének mindig felismerhetőnek kell lennie. Ez az elképzelés az ideális látomás. Az értelmét adó háttér az Albert Schweitzer által megformált tézis: hódolat az élet előtt és az ebből levezethető erőszakmentesség életfilozófiája. Nincs más alternatíva! Miért ne kezdhettünk a lovardában miért ne vihetnénk be az erőszakmentesség szellemét. Itt szükségünk van az erőszakmentes ló kiképzésre, hogy a lovas művészetet megmentjük. Az erőszak útján mint a siker szentesített eszköze, szükségszerűen elzüllik. Lovaglás csak akkor lehet művészet, ha erőszakmentesen jött létre. Az erőszakmentes kiképzés az irányelvek kritikus keresése és kiválasztása, melyek az elképzeléssel összhangban vannak, legalábbis nem sértik. Mi használható ma, mit kínál a tradíció? Az átállás az erőszakmentességre több mint a szokásaink megváltoztatása. A következőkben – a kritikus keresés eredményeként – legyen a legfontosabb alapelvek, amiből az évek során a KNYK módszer kialakult.

Részletes irányelvek

1. A ló kiképzését kezdjük el a lehető leghamarabb

Minél fiatalabb egy ló annál gyorsabban tanul. A csikó szorgalmas, megtanulja napok alatt, amihez a felnőtt lónak hetek, hónapok kellenek.

2. A kiképzést zabla hatása nélkül kezdjük.

Korábban a lovat, mint vadállatot zabla segítségével szelídítették. Ez a sűrke őskor korszakalkotó tette volt. De a vadállatból háziállat lett. Már nem szükséges ezt így tenni! A karámból bekerülő csikó nem ismeri a zabla „nyelvet”. Ma ezt gyakran a primitív fájdalmat elkerülés elve után tanulja meg. Az eredmény gyakran ellenkezés a kéz ellen. Tehát a kiképzést a zabla fájdalmas hatása nélkül kezdjük!

3. Az erőszakmentes szár

Gyakran – a cél szentesíti az eszközt – recept szerint élünk. A tudat kisiklása gyógyíthatatlanul hat a ló kiképzésére is. A teljesítmény minden áron elv nem állat-, sőt egyáltalán nem ló barát, ezt fel kell ismernünk. Ma nem akarunk olyan teljesítményt, ami az erőszakon nyugszik! A ló szája a lovas számára szent. Amikor ez elengedett, elengedett az

egész ló. Ezért követelmény a kiképzés művészete során az erőszaktól mentes szár segítségek.

4. A kíméletes kiképző kapicán

A 18.-ik században a francia mesterek egy különleges kiképzőeszközt használtak. A célja a ló szájának kímélése volt. Nem célszerűbb a zablát csak akkor használni, amikor a csikó a puha kapicánon megértette mit akarunk tőle? Ez sikerül az alapkiképzésben a speciális puha kapicánon. A ma használatos durva vasbetétes kapicánok erre kevésbé alkalmasok. Szükséges egy speciális kiképzőeszköz feligazított nagyon jól csúszó nagy oldalsó karikákkal. A történelmi irodalomban kifejezetten előkerül, hogy a régi nagy mesterek lovagló művészetének titka, a puha kiképző kapicán.

5. A segítségek tanítása egymás után.

A „belovaglás” során ma sokan használnak egyszerre összevágó segítségeket (amikor én tanultam lovagolni ez szigorúan tilos volt. Tóth István egykori mesterem ezt úgy magyarázta, ez olyan mintha valaki egy időben pofon vágna és fenékbe billentene). A csizma előrehajt a kéz ellen tart. Ez idegesíti a tapasztalatlan csikót, gyakran ellenkezéshez is vezet, itt segít a francia tradíció: „Mains sans jambe, jambe sans main” – a kéz lábak nélkül, a lábak kéz nélkül, ez megfelelőbb pszichológia. Ebből következik a logikus következtetés a segítségeket tanítsuk egymás után – egyidejű használatukat csak később alkalmazzuk.

6. A ló kiképzése 4 éves koráig kézen.

Pluvinel (1555-1620) és de la Guerinière (1688-1751) kézen képezték ki lovaikat. A lovasművészet alapítóihoz tartoztak. Ezzel a módszerrel magas művészi színvonalat értek el. Legfőbb céljuk az összeszedettség volt. A kézen végzett munkánál kihasználjuk a csikó játékkedvét, így játszva, könnyen tanulnak. Még fontosabb, hogy a kézen végzett munka testileg és lelkileg is kíméli a csikót. Az ízületek, inak, szalagok nem lesznek jobban megterhelve, mint a csikólegelőn! Ezért érdemes a lovat négy éves koráig kézen képezni – előnyös a lónak és a lovasnak is.

7. A lovat először négy éves korában lovagoljuk.

Nagyapáink lovaikat először négy éves korukban, októberben kezdték lovagolni. Ezzel szemben ma megszokott 2 évvel korábban és gyakran nehéz lovasokkal. A lovak használhatósága és élete ezzel lényegesen lerövidül. Figyelmen kívül hagyjuk a még távolról

sem kifejlett ló alkati és pszichikai adottságait. Így a ló érdekeit figyelembe véve a kiképzéshez érvényes: először csak négy évesen lovagoljunk.

A kéz-nyereg- kéz módszer fő elvei

A nyers csikót először kímélve és erőszakmentesen kézen képezzük. Majd ezután a tanultakat - még a legnehezebb gyakorlatokat is – sokkal könnyebben végre tudjuk hajtani nyereg alatt. Későbbiekben váltakozva kézen és nyereg alatt idomítunk, újra és újra kézen korrigáljuk, csiszoljuk a tanultakat és tanítjuk az újakat.

a) A ló kiképzése kézen

1. Kézen a ló négy éves koráig. Már két és fél éves korban elkezdhetjük.
2. Minél fiatalabb a ló annál rövidebb ismétlésekben. A napi munka ne legyen 30 percnél hosszabb. A csikó gyorsan tanul, de csak rövid ideig képes a kiképzőre koncentrálni. Tarthatunk ló pihenőt (karám). 15 perc kézen végzett idomítás már elegendő lehet.
3. Megtanítjuk kézen az összes elemet, még a legnehezebbeket is. Még nem törekszünk tökéletességre!
4. Megfelelő felszerelés fontos! A puha jól alábélelt kápácán lényeges.
5. A kézen végzett idomítás során a csikó nem mozog eleget, mivel a tanuláshoz a lépés a legmegfelelőbb jár mód, ezért naponta legalább 4 órát tartózkodjon a karámban.
6. A kézen végzett idomítás során a zablát hatás nélkül helyezzük a ló szájába. Mindössze a lovardába be és kivezetés közben használhatjuk. A biztonság a legfontosabb!

b) Az első lovaglás

1. Eleinte a lovaglás és kézen végzett idomítás felváltva. A ló éppen 4 éves. A normál súlyú lovas esetén: sohasem előbb.
2. A ló 5 éves koráig érvényes az összevágó segítségek adásának elkerülése: kéz lábak nélkül lábak a kéz nélkül.
3. Csak azt követeljük nyereg alatt, amit a ló kézen már megtanult.
4. Az első lovaglás ne tartson tovább 10 percnél. Egy év alatt félóránnyira nyújthatjuk. Vigyázat a kifejlett lovat lovagolhatjuk tovább is, de hosszabb ideig nem képes tanulni.
5. Még a befejezett alapkiképzés esetén is előny mindig beiktathatunk egy napot kézen. Az elv legyen: a problémákat mindig földről oldjuk meg.

A módszer kibővítése

Jó képességű könnyűsúlyú lovasok megfelelően előrehaladott kézi idomítás után 3 éves kor végén már felülhetnek, de csak lépésben.

Minden ló más

Ezek az elvek megfelelnek a modern, a ló érdekeit figyelembe vevő, kiképzés művészetének. A következő lépés a helyes és konzekvens betartásuk. Ezt minden felelősségteljes kiképzőnek szem előtt kell tartania. A következőkben leírt KNYK módszer egy alternatíva lehet, ezt a gyakorlat bizonyítja. Több lovat képeztem ki a módszerrel sikeresen. Másképp is lehetséges: erőszakmentesség és siker nem zárják ki egymást. A kiképzés programját kézen a csikó képességeihez igazíthatjuk, ez egy pár hét kiképzés után felismerhető. Így a következőkben leírt kiképzési lépések sorrendje csak feltételes.

Edzésterv első hetei:

1. hét:

A kiképzés első napja az istállóban:

- Tegyük fel a kötőféket.
- Hosszú kötéllel és egy vészkioldóval kössük meg, majd ápolás közben léptessük a lovat jobbra, balra. Ilyenkor még nem a ló tisztasága a fontos, hanem a simogatás, masszázs.
- Vegyük fel a lábait.
- Etessük egy földön lévő edényből. A kiképző térdeljen az edény mellé. Mindezt naponta háromszor, három percig.
- Az ideges lovaknál zárjuk el az önitatót és itassunk vödörből, a kiképző térdeljen a vödör mellé.

A kiképzés második napja az istállóban:

- Tegyük fel a kiképzőkapicánt és állítsuk a ló fejéhez. Ellenőrizzük a tömést, szükség esetén pótoljuk.
- Tegyük fel külön a kantárt (csak tarkószíj és zabra, homlokszíj, orrfék és torokszíj nélkül). Közben etessük a lovat.
- Egy óra múlva tegyük fel a nyeret, majd vegyük azonnal le. Mindezt 3x, még heveder nélkül.
- Karám legalább 3 órát.

A kiképzés harmadik napja az istállóban:

- Ápoláskor tegyük fel a puha kápácánt, az orzót húzzuk meg kissé erősebben. A zablát még ne tegyük fel. Léptessük a lovat jobbra-balra a csizma helyén egy kefével.
- Az „ápolás-simogatás” után tegyük fel a nyeret a hevederrel, de még ne húzzuk meg.
- A felnyergelt ló első lábait húzzuk ki előre, minél magasabbra, egy tucatszor, közben etessük.
- Etessük egy edényből a földről, a kiképző térdeljen a ló feje mellé, kezét tegye a sörényére.
- Az idegesebb lovakat itassuk vödörből, mint előző nap. A kiképző itt is térdeljen a ló feje mellé, kezét tegye a sörényére. Próbáljuk meg a ló szemét simogatni, amennyiben megengedi, nagyon sokat nyertünk.

Lovardában:

- Rövid vezetőszárat a puha kápácánba csatolva vezessük körül a lovat. Méneknél zablával. (csomózott kötőféket használók, szükség esetén jobban meg lehet vele fogni a lovat, mint zablával, nagyon nehéz esetben ménfelvezető láncot tesz az orrára). A szárat tegyük a ló nyakára, a biztonság a legfontosabb. A zablához csak végszükség esetén nyúljunk. Még nyereg nélkül. Lépésben a patanyomon. A kiképző jobb kézen is belül menjen. Álljunk meg minden betűnél.
- Segítség: hang és egy apró rántás a vezetőszárral. A belső kézben lévő rövid mogyoróvessző nyelével üssünk a ló szügye előtt a lambrinra. Idővel elég lesz egy ilyen irányú apró mozdulat, hogy megállítsuk a lovat. Adjunk cukrot, vagy más csemegét. Időtartam: 15 perc.

Negyedik nap az istállóban:

- Mint előző nap, a hevedert jobbról-balról, egy-egy lukanként kissé jobban meghúzzhatjuk.

Lovardában:

- Mint az előző nap. Amelyik ló az istállóban nyugodtan marad, maradhat felnyergelve. A rövid vezetőszárat csatoljuk a kápácán két karikájába. A külső szár a ló marján keresztül vezet a kiképző belső kezéhez.

A kiképző nem megy állandóan a ló válla mellett. Időnként kissé lemarad és a nyereg vonalában követi a lovat. Ebben a pozícióban is energikusan előre. A megállásoknál megelőzheti a kiképzőt, mivel jól ismeri az állandó pontokat. Már ilyenkor elkezdhetjük a hátsó lábak korrekt állítását. A határozottan kimaradó hátsó lábat megérintjük a pálcával. Eleinte lehetséges, hogy a

csikó az érintésre másképp reagál. A véletlen mindig segít. Ilyenkor dicsérjük meg! Azt a lábat simogassuk, amit éppen kijavított. Ezt rendkívül hamar megérti. A véletlen a legjobb segítség. Amennyiben párszor bekövetkezik, és megfelelően honorálva van a kölcsönös megértés biztosított. Amikor a ló hátul korrekt, hagyjuk pár másodpercig állni. Minden kiképzőnek megvan a saját módszere dicséretre. A ló már egy pár óra után felismeri a mozdulatait. A korrekt megállás idővel berögződött szokássá kell, hogy váljon.

Hiba lenne még ebben a stádiumban az első lábak korrektségére is törekednünk. Két újdonság tanítása egy időben blokkolódáshoz vezethet. Aki a lépcsőzetes haladást a nem tartja be, idegessé teszi a csikót. Egyszerre két hibát kijavítani mindig rossz megoldás.

Előfordulhat, hogy a hátsó lábak csak kissé állnak rosszul, ilyenkor nem korrigáljuk. Valamilyen apró hiba mindig előjöhét, egy perfekcionista sose jön ki a korrigálásból. Mindezt rossz eredménnyel. Jobb és érthetőbb, csak a nagyobb hibák korrigálása. A fontos dolgokra koncentrálni teszi a mestert. A természet sehol sem tökéletes.

Az azonnali reagálás az állj segítségre, a KNYK módszer legfontosabb előfeltétele. Minden, amit a kezdőktől megkívánunk, legkönnyebben álló helyből sikerül és azzal is végződik. Így sikerül a nyugalmat megtartanunk és kényszer nélkül az engedelmességet kialakítanunk. Ezen kívül későbbiekben nincs szükség erős szársegítségre a ló megállításához. Ezekkel az állj gyakorlatokkal észrevétlenül engedelmessé tesszük a lovat. Ez nem más, mint jó szokás.

Ötödik nap:

Mint előző nap. Újdonságként hozzájön az alsó és felső kikötőszár. Ehhez a kengyellakba behúzzuk a kikötőszár tartót. A hevederre vészkioldóként egy sarkantyúszíjat tekerünk és az alsó kikötőszárat ebbe csatoljuk. Az első lábak között a kápácán karikáin keresztül a kikötőszár tartóhoz vezet. Mire jó ez a felhajtás? Egy párnásheveder elegendő lenne. Megspórolhatnánk a kikötőszár tartót is.

Indokok:

- Lónak minél előbb meg kell szoknia a nyeret.
- Amikor a kézen végzett alapkiképzés után lovagolni szeretnénk, jó ha egy megfelelő nyeregfekvés alakul ki és nem túlságosan elől. A lovas súlypontja legyen a lehető leghátrébb.
- A kézen végzett munkánál nagykantáron a nyeregre tehetjük e kezünket.

- Ideges lovaknál a kézen végzett munkához nem túl nehéz egy babát a nyeregbe emelnünk.
- A párnás heveder használata esetén, rossz helyen alakul ki nyeregfekvés.

A felső és alsó kikötőszár most még belóg. A lónak csak éreznie kell a nyakukon és hozzá kell szoknia az újdonsághoz.

2. hét:

- Megállást 2 lovardányit gyakoroljuk.
- Megkezdjük a földről végzett idomítást hosszú száron. Kezdetben el kell kerülnünk minden félelmet. Ezért az előkészítésnek a boxban vagy az istálló folyosóján kell történnie, a cél megbarátkoztatni a lovat a száarakkal. Egyszerűen mialatt etetjük, a száarakat tegyük keresztbe a lovon és érintsük a ló farához. A lovardában legyünk óvatosak.

A következőképpen:

- Egy segítő tartja a ló fejét és eteti egy edényből, a bal kézen a patanyomon.
- A kiképző szorosán a nyereg mellett áll. Bal kezében a belső kápikánkarikába csatolt, összehajtott belső szár.
- A külső szár a patanyomon a hosszúfal mentén, a külső kápikánkarikába csatolva.
- Ezen előkészítés után a segítő a hosszúfal mentén előrevezeti a lovat.
- A kiképző állva marad és kiengedi a belső szarat.
- Mielőtt elindulna felveszi a földről a külső szár végét a jobb kezével. A két szarat még nem csatoljuk össze és jó messze tartjuk egymástól.
- A segítő, a ló és a kiképző egy párszor körülmenni így. A futószáarak még belógnak, a kiképző időnként megérinti a száarakkal a ló felső combját.
- A segítő előre eltávolodik a lótól.
- A kiképző, még pálcá nélkül, átveszi az irányítást. Felélénkíti a lovat, szorgalmasan lépteti, a hangsegítségeket kiegészítve, a futószárral szükség szerint a ló farát kissé megütve.
- Amennyiben a ló megállna, a segítő újra megvezeti a lovat.
- Amint a ló nyugodtan lép a patanyomon, a segítő odaadja a hosszú mogyoróvesszőt, amit a kiképző előre-oldalt tart, ezzel is a patanyomon tartva a lovat. Nyugalom esetén a már ismert betűknél állj.

Segítség: kis rántás a futószárral, főleg a külsővel, hangsegítség és a pálcával a lambrinra koppintunk. A ló ismeri ezt a hangot. A segítő legyen a közelbe, hogy szükség esetén

be tudjon avatkozni. Időtartama 15 perc. Megjegyzés. Amennyiben nincs másik ló a lovardában segítő nem szükséges.

A második hét többi napján:

Eddig az alsó és felső kikötőszár lazán lógott, így a ló nem tudta fejével előrehúzni a nyeret, annak ellenére, hogy a heveder nem volt eléggé meghúzva. Amennyiben szeretnénk a kikötőszárakat használni a hevedert megfelelőképpen meg kell húznunk. Ez problémás lehet. Ma túl sok lónak van hevederiszonya.

Javasolt eljárás: a kiképzőnek tudnia kell mennyire húzta meg a hevedert előző nap. Ezért célszerű megszámolni a szabadon maradt lukakat jobbról-, balról, felírni és a nadrágzsebben készenlétbe tartani. A hevedert minden nap egy lukkal jobban felváltva egyszer egyik majd másik oldalon meghúzzuk. Mindezt addig, amíg a nyereg csak 3 ujjnyit csúszik előre. Legalább 2 hetet hagyjunk erre. Csak ez után léphetünk előre és húzhatjuk meg jobban a hevedert, hogy a nyereg a lovas és a ló szempontjából optimális pozícióban maradjon. A kedvező pozíció nem felel meg a ma elfogadottnak. A legtöbb ló túlságosan előre van nyergelve, ami nem jó az első lábaknak, mivel ezeknek kell a lovas súlyának nagyobb részét viselni. Ezzel megváltoztatjuk a láb párok természetes terhelésének egyensúlyát. Minél nehezebb a lovas annál nehezebb a lónak gyakran elfelejtjük, hogy a jó nyeregfekvés képzése hozzátartozik a jó kiképzéshez. A kiképzés fontos részletét rontottuk el, ha a nyereg fekvése nem megfelelő. Semmi esetre sem zavarhatja a nyereg a vállat és a vállizmok mozgását. A cél, hogy a lovas és a ló súlypontja lehető legközelebb legyenek egymáshoz, a közös súlypont, főleg a díjlovaknál csak alig észrevehetően kerülhet előbbre. Mennyi jó képességű lónak kell a vállán járnia mert a nyeregfekvés és a heveder árok túlságosan elől alakult ki!

A hevedert végül a lovardában hevederhúzóval húzzuk meg. Ezzel elkerüljük, hogy a ló féljen a heveder meghúzása közben az erős nyeregelmozdulástól. Az így okozott irritációt célszerű elkerülni. Célszerű minden húzás előtt tenyérrel kissé a ló vállára ütni. Elvonja a ló figyelmét és szinte észre sem veszi a heveder apró elcsúszását.

Kézen végzett munka a lovardában

Felszerelés, mint az előző nap. A feszesebb heveder ellenére, még ne rövidítsük a kikötőszárakat. Még nagyon előrehúznánk a nyeret és még nem terhelhetjük a lovat túlzó követelményekkel.

A következő napon újra a megállás gyakorlásával kezdünk. A kiképző a ló mellett megy. Rövid ismétlés elegendő. Álló helyben lépjen a kiképző hátra a ló faráig, a szárat félig lazán a jobb kezében tartva korrigálja a ló hátsó lábát. A helyesen álló lábat lehajolva végigsimítja. Mielőtt elindítaná a lovat sétáljon előre hátra a ló mellett, mindvégig érintve a lovat. Lépés hosszú száron kézváltással. Megálláskor simogassuk végig a ló farát és hátsó lábait óvatosan a hosszú pálcával. Gyakran előfordul, hogy ilyenkor a ló egyik első lábát felemeli. Ezt a felkínált játékot használjuk ki, és ismételten követeljük meg. Ebből később nagyon jó spanyol lépés lehet, ami az első lábak akcióját javítja ez előrehaladottabb gyakorlatokban.

Az elv mindkét láb párat egymástól függetlenül mobilizáljuk és minden a későbbi gyakorlathoz vezető felkínált mozdulatot használjuk fel. A hosszú száron végrehajtott lépés közben elkerülhetetlen, hogy a ló ferdén álljon a patanyomon, farát betolja. Már egy kis mozdulat is elegendő. A ferde megállás egy természetes védekező reakció ez később is használható. Ebből alakítjuk ki az első oldaljárást, és segítjük a külső hátsó láb átlépését a hosszú pálcával. Megtehetünk így egy pár métert, majd álljunk meg és dicsérjük meg a lovat. A következő körnél ugyan azon a helyen próbáljuk meg újra. Érintsük meg a pálcával a külső hátsó lábat és most a külső szárral is. Az eredmény majdnem biztos, a fiatal lovak ezt rendkívül hamar megértik, és szívesen mennek ferdén.

Az állítással és hajlítással most még nem törődünk, elértük az átlépést. A hajlítást később. A tanulás apró lépésekben egymás után, csodákra képes. Ezen a héten elkezdhetünk egy másik témát. Kis kör a sarokban a dupla futószáron. Maradjunk még feltétlenül lépésben.

Segítség: hangsegítség „kör, kör”. A külső szár ellen tartva megakadályozza a hátsó láb kiesését. A kör lehet akármekkora a kiképző valamivel kisebb körön megy, mint a ló. A kör után elegendő egy kis ütés a külső szárral a ló farának külső oldalára, és a ló máris farat be csinál a hosszúfal mentén. A következő napokban stabilizáljuk a farat be gyakorlatot. Elkezdjük a gyakorlást, a sok ló számára kényelmetlen, jobb kézen is. Javaslom a kézváltást most még, mindig ugyanott az átlón végrehajtani. Különben maradjunk a patanyomon, itt könnyebben kézben tarthatjuk a csikót. A farat be gyakorlattal egy olyan eszköz van a kezünkben, amivel szemben a csikó tehetetlen. Amikor elsiet, vagy elszaladna, gyorsan fordítsuk erős farat be állításba. A többé-kevésbé fal felé állított ló nem tud elszaladni. Most még feltétlenül minden nap gyakorolnunk és stabilizálnunk kell a frissen tanultakat.

Az állj gyakorlása közben a kiképző a második patanyomon álló lovat megkerüli a rövid futószárral kezében. A kezébe lévő futószárat a ló farán keresztbe fekteti. A ló nyugodtan áll. Ez a bizalom vizsgálója. Érdemes ennél a gyakorlatnál kézzel érintkezésbe maradni a lóval. Végig a ló teste mellett maradunk.

A következő gyakorlat ezen a héten a hátralépés.

A következőképpen hajtjuk végre:

- A ló a bal kézen, a patanyomon áll.
- A kiképző háttal a menetiránynak a ló fara felé néz, ferdén a ló előtt. A rövid pálca és az összehajtott futószár a jobb kezében.
- Bal kezével nyomja és ütögeti a ló szügyét.
- Szükség esetén egy időben ütögeti a pálcával a pártaszélet.
- Hangsegítség „hátra, hátra”.
- Amennyiben szükséges rövid rántás a kapicánba csatolt futószárral.

Figyelem: semmi esetre se léptessünk hátra zablával!

Fontos a gesztikuláció. Néhány hét alatt elegendő magában a hátralépéshez. A kiképző használja saját mozdulatait. A ló egy pár óra alatt megérti. A cél: a kiképző „hintázik” a ló is vele együtt. Ez a legfontosabb gyakorlatok közé tartozik. Egyetlen egy más gyakorlat nem fejleszti a hátsó lábak koordinációját.

3. hét:

Az embert és az állatot már számtalan szál köti össze. A fejekben képek gyűjteménye alakult ki. Hogyan néz ki ez a ló fejében erről csak elképzelésünk lehet. Az biztos, hogy minden kép előjellel van ellátva. Amennyiben egy velünk együtt játszó lovat szeretnénk – szándékosan írok még nem együttműködőt, mert a munka nem tartozik a ló természetéhez – a pozitív képeknek egyértelműen túlsúlyban kell lenniük. Minden negatív kép megnehezíti az előrehaladást a kiképzésben. Mégpedig hosszú időre, mert a felejtés a még nem felnőtt lónál sokkal hosszabb ideig tart, mint egy gyerekénél. Amit mi három éves korunkban átéltünk régen elfelejtettük, vagy a tudatalattinkba került. Ezzel szemben a lónál elég biztos bizonyítékaink vannak, hogy felnőtt korában is emlékszik arra, hogy éves korában egy bizonyos helyen valami történt. Ezt szem előtt tartva meg kell kérdeznem a kiképzőt, hogy a szigorúság nem a kitaróan fennmaradó „mínusz-képeket” szaporítja és így idővel elveszi a ló kedvét a közös játéktól. Minél

jobb egy tanítómester annál kevesebb szigorra van szüksége, annál kifejezettebb az érzéke a fontosra, lemondva az abszolút pontosságról.

A harmadik hét következő lépései:

Eddig csak a ló által felkínált munkalépést követeltük meg. Új témánk a lépés skála. Ennek alapvető jelentősége van. Elkezdjük a lépés nyújtását. A felső és alsó kikötőszárat egészen hosszúra állítjuk. A kiképző a ló mögött halad. A hosszú pálcával felváltva lépteti a ló hátsó lábait. Mindezek előtt biztosnak kell lennünk, hogy a csikó mindehhez hozzászokott és akceptálja. A könnyű természetes pálcák a legalkalmasabbak, ezekkel lehetséges a könnyed érintés. A pálca vékony végével érintve kísérjük a felemelt lábat, hogy hosszabb előrelépésre kényszerítsük. Hátsó láb jobb megfigyelése érdekében a kiképző kissé a ló mellett mehet. A külső szárat ehhez átdobja a nyergen.

Módszer:

A ló a patanyomon megy lépésben, a kiképző szintén, a ló mögött. A kiképző belép a második patanyomra a külső szárat átdobja a nyergen. A kiképző még egy kissé beljebb tart, a külső szárat a ló marján keresztül vezeti és a belső kezébe veszi. Ebben a kézben tartja a hosszú pálcát is. Figyeli a lovat, hamarosan észre veszi, hogy a ló az egyik hátsó lábával kissé élénkebben lép mint a másikkal. Ez általában így van! Ezt a lábat vegyük belülre, így a lustább lábunk kívülről hosszabb utat kell megtennie. Nagyobb különbség esetén a sarkokat kerekítsük le és iktassunk be nagy köröket. A külső hátsó lábat kísérjük a pálcával az előrelépésben. Meg kell, hogy nyújtsa a lépést!

Még egy átlagos lépésű lónak is lehetnek jó pillanatai. Ahhoz, hogy nyújtani tudjunk a lónak meg kell értenie, mit akarunk tőle. Csak ilyen feltételek mellett sikerülhet ezt a jármódot javítanunk. Fontos itt a kiképző széles mozdulatai. Figyelje a hátsó lábak átlépését és dicsérje mindig a lovat az igyekezetéért. Eleinte az élénkség a fontos, csak az élénk lépést lehet megnyújtani. Legjobban az iramváltoztatások segítenek megérteni a lónak mit szeretnénk. Ezt már most gyakorolhatjuk, a kikötőszárok hatása nélkül az alsó kikötőszárat megrövidíthetjük annyira, hogy a ló ne tudja túlságosan magasan hordani a fejét. Még nem kell félnünk, hogy a ló előrehúzza a nyeret a még nem eléggé meghúzott heveder ellenére. Amennyiben mégis ezt a hibát rövid időre el kell néznünk. A gyakorlatok kis lépésekben felosztása elv szerint ebben a fázisban csak a hátsó lábakra figyelünk.

A következő sorrendben hajtjuk végre a gyakorlatokat:

Elindulás lépésben a lehető leghosszabban

- állj 4 szer lovardánként
- lépést korrekt megállásból, mindig élénkebben!
- minden nap rövidítjük a lépés szakaszokat egészen 5 lépésig

A kiképzés 3. hetében és később is az eddig tanultakat minden nap átismételjük. Mindezt azonban röviden, ne terheljük a lovat 30 percnél hosszabban. Egy-egy nap kihagyás, pihenőnap, karám, alig lassítja a kiképzést. A tapasztalatom azt mutatja, hogy egy kényszerpihenő után – pl. betegség – a csikó tanulási kedve különösen jó.

4. hét:

Aki minden nap az egész lépés skálát végig gyakorolja, eléri a maximális lépéshosszat. Ez előrehajtó csizmával aligha lehetséges. A felemelt lábat kísérő pálcat jobban megérti. Ezzel meghosszabbíthatjuk a lépést. A földről azonnal észrevesszük, ha a ló jobban átlép. Ezt az időben végrehajtott dicsérettel érthetővé tesszük a lónak és ez a fontos. Amikor a pálca megérinti a lábat: mozgás! A lépésben csak a zabla hatása okozhat problémát. Amíg a zabla hatás nélkül van a ló szájában nincs ilyen veszély. A túl korai és túlságosan erős zabla segítségek teszik tönkre a lépést! A nemrég végrehajtott mérések bizonyítják, hogy a ló nyelvére ható nyomás vészesen magas. Pl. a 3 cm belógó feszítőszár még mindig egy kilóval hat a ló nyelvére. Ez az eredmény elgondolkodtató! A mi válaszuk egyértelmű: alapkiképzés zabla nélkül!

2. hónap:

20-30 percnél ne dolgozzunk hosszabban. Ezért az időt jól be kell osztani. A már elsajátított elemek gyakorlását úgy rövidítjük, ahogy a repertoár bővül. A csikó különösen az óra elején figyelmes. Ezért ajánlom, hogy az új gyakorlatokat az elejére vegyük. Alig jövünk be a lovardába és már sikerül az új gyakorlat.

A következő példában leírnám a kiképzés második hónapjának egy edzését:

A boxban:

- A megkötött lovat ápolás közben ide-oda léptejük. A csizma helyén, mint egy sarkantyú hüvelykujj elegendő. A gyakorlatot azonnal fejezzük be amint ellenállás nélkül ellép. Ne ismételjük sokszor! Az értelmetlen ismétlés a büntetés felé mutat!
- Léptessük 2-3 lépést hátra durva kefével a szügyére téve, egyszer elég.
- Felkantározás mélyen tartott fejjel, amennyiben sikerül térdre állva, bravó. Ennek legalábbis a kápucinnal sikerülnie kell. A ló mélyen kinyújtott nyaka mellett letérdelni, azt jelenti

„barátok vagyunk” és megegyezik az emberek közötti vállveregetésnek. Fontosnak tartjuk, hogyan köszönt minket valaki. A ló is így van ezzel. A híres cirkuszigazgató Knie mondta: „az elefántnál a köszöntés a fontos” - a lónál sincs másképpen.

- A paták után a hevedert apránként húzzuk meg. Amennyiben lehetséges a hátsó lábat húzzuk ki jó erősen hátra felé.
- Amennyiben nyugodt a ló, másszunk át a hasa alatt. A lóra rendkívüli hatása van. Ne hagyjuk magunkat kinevetni.

A lovardában:

- Körbevezetem a lovat kb. 2 percre, a dupla futószárat összehajtva a kezemben tartva.
- Meghúzzom a hevedert, két lyukkal jobban, mint a múlt héten.
- Szabad lépést, a kiképző a ló mögött megy, a pálca kíséri a lépő lábat, a második patanyomról figyeljük az átlépést. Célszerű számolni a lépéseket H-tól K-ig illetve M-től F-ig, így azonnal látjuk mennyit haladt előre lovunk. Minél kisebb a lépésszám annál jobb. Egy közepes méretű lónál a 26 jó. A maximális nyújtott lépés esetén a ló elengedett. Amikor nem dolgozik a ló összes izma, nem tudjuk elérni a minimális lépésszámot. Ezt nevezem „számolt lépésnek”. Később a belovaglásnál nagy a jelentősége.
- Iramváltoztatások lépésben. Eltúlzott átmenetekkel
- 5 lépésenként állj. Korrekt hátsólábakkal. Elindulás mindig élénkebben. A ló is számolja lépéseket. A felvevő segítség ennek megfelelően puhább lesz.
- A lépések rövidítése a pálcával a csüdizületen, amennyiben ez nem eléggé hatásos ennél feljebb „rövid, rövid, állj” hangsegítséggel.
- Mindkét szár mozgásban, a külső kissé nyugodtabban. A pálca lehet erélyesebb.
- Amikor 2-3 élénk lépést kaptunk, azonnal hagyjuk abba és a farán simogatva dicsérjük meg a lovat.
- Ezt a gyakorlatot hosszúra csatolt alsó kikötőszárral hajtjuk végre. Csak azt kell megakadályoznia, hogy a ló túl magasra emelje a fejét. A felső kikötőszár teljesen belóg. A fej és nyaktartást egyelőre, figyelmen kívül hagyjuk. A fontos a hátsó lábak pár élénk lépése.
- Egész lovardát, farat be lépésben mindkét kézen. Nem szükséges, hogy a csikó állandóan így menjen, hanem időnként betoljuk a farát és egy rövid szakaszon megtartjuk. Ebből fejlesztjük ki a „farat ki-be” gyakorlatot.

- A külső hátsóláb átlépését kövessük a pálcával, a csánk alatt. A külső szárral hasonlóképpen a ló farát ütögetjük. Különösen a sarkokban, egy negyed perdüléshez hasonlíthat.
- Amennyiben ilyenkor a ló az elejével beljebb jön, ne korrigáljuk, hanem a farat be szerű kis körből, a külső szárral tartjuk a lovat a patanyomon. Így a csikó által felkínálva közel kerülünk a teljes lépés piruettéhez. Függetlenül attól, hogy a csikó ezt felkínálja vagy nem minden sarokban végrehajtok egy kis kört. Két lovardányi elegendő.
- Hátralépés majdnem a kéz használata nélkül. A kiképző a ló mellett megy a váll magasságában. Ne követeljünk hátulról hátralépést, mert ezt csak a szár húzásával tudjuk elérni (habár ez a Parelli módszerrel végrehajtható).
- A befejezés előtt még álló helyből 2-3 x 5 energikus lépés. Tapasztalatom szerint a munka végén végrehajtottak maradnak meg a legjobban.

2 hónap tovább:

A kiképzési célokat felosztjuk a lehető legkisebb lépésekre. Ez a gondolkodásmód végig kíséri az egész KNYK módszerű kiképzést. Az a jobb kiképző, aki lovától kisebb egységekben követeli az előrehaladást. A második hónaptól a napi programot a lóhoz igazítom. Ez főleg a gyakorlatok sorrendjét érinti. A hónap végére a következő gyakorlatokat végzem:

- korrekt megállás hosszú száron. A ló nyugodtan áll és hagyja a lábait korrigálni. A nyak és fejtartás tetszőleges, az első lábak állása is.
- lépésskála – határozott átmenetekkel
- térölelő „kirándulólépés”
- munkalépés
- rövidített lépés „öt lépés gyakorlat”. A ló is számolja a lépéseket és minden ötödik lépésre korrekt hátsólábakkal megáll. Ügyeljünk az élénk elindulásra. Fej és nyaktartás tetszőleges.
- Farat be lépésben jobb és bal kézen, amennyiben a felkínálja ügetésben, fej és nyaktartás tetszőleges. Fontos a hátsó lábak átlépése. Zavaró lenne már most hosszahajlítást követelni.
- Nagy lépéspiruett a sarkokban, farat be-ből fejlesztjük ki. Nyak és fejtartás tetszőleges.
- Hinta – a kiképző a ló mellett megy – lehet még akadozó. A lépésszám tetszőleges, az apró lépések kívánatosak, a szár húzása nélkül. Eleinte kéz a ló szügyén, ellenkezés esetén pálcával ütögetem előről a ló első lábait.
- Kör a sarkokban lépésben és „apró” ügetésben.
- Nagy kör dupla futószáron lépésben és ügetésben.

- Szoktatás a nyereghez, a hevedert jobban meghúzzuk.
- Szoktatás a kikötőszárakhoz, a felső belóg az alsó megakadályozza a túlzottan magas fejtartást.

3. hónap:

Már sok mindent elkezdünk, kirajzolódhatnak a ló képességei. A kiképzésben mindig jobban a ló alkatához igazodik, mert így könnyebb a lónak. Ezért a gyakorlatok sorrendjét nem szükséges betartani. Különböző lovak esetén a program elcsúszhat. Amikor a lónak nehézsége van egy gyakorlattal a kiképzőnek más utat kell keresnie. Minden gyakorlathoz létezik több megoldás. A kiképző használhatja fantáziáját.

Farat be

Eddig a hajlítást, fej és nyaktartást nem vettük figyelembe. Ezeket a fontos elemeket most hozzá vesszük.

Módszer:

Először fokozatosan rövidítjük az alsó kikötőszárat, egyes lovaknál a felsőt is. Az előbbivel adunk elegendő állítást, a belső kikötőszár tart, a külső belóg, a kápacánnal ezt megtehetjük, nem kell kívülről ellen tartani.

- A kápacán orrszíját megfelelően meghúzzuk. A puha tömés felveszi az orr formáját, így kényelmes a lónak.
- A hevedert is megfelelően meghúzzuk, ne tudjon előrecsúszni. Egyes lovak ebből sportot úznak.
- A sarkokban kis kört bal kézen. A kiképző a ló mögött kissé beljebb tart. A külső szár körülöleli a far külső részét.
- A pálca a belső kézben a ló feje felé mutat.
- Először mindent lépésben.
- A kört 10m-es nagyobbítjuk.
- Ezzel megelőzhetjük, hogy a ló a futószárazáskor a farát kitolja. Amikor egy ló rászokik erre, nem tudunk ellene tenni.
- Néhány kör után – a ló idegessége esetén – következő napon, a belső kikötőszárat tovább rövidítjük. Legtöbbször jobb rögtön a tárgyra térni és a lónak érthetővé tenni, hogy

nyakának külső felét elengedje, és kifelé ívelje, befelé hajlítsa. Ez, a puha kápácának köszönhetően gyakran percekben belül megtörténik.

- A következő nap kisebbített kis körből a hosszú fal mentén vállat be a szokásos módon.
- Engedjük vissza a farát néha a patanyomra. Ebből a gyakorlatból alakítjuk ki a far mobilizálását szolgáló „ide-oda” gyakorlatot.
- Minden sarokban kis kör.
- Ne zavarjon, ha fejével kissé a vonal mögé jön.
- Maradjunk élénk lépésben, lépésben tanul a ló legkönnyebben.
- Menet közben a belső szárat a szokásos módon vessük át és a kiképző menjen a patanyomon így tartsa farat be állításban.
- Amennyiben a ló nyugodt rövidítsük a szárat lépünk közelebb egészen a ló fara mellé. Előnye, hogy könyökünkkel is adhatunk segítségeket. A fent leírt gyakorlatokból elegendő egy- egy lovardányi.

Következő lépés, amennyiben a bizalom megfelelő:

- alkalmazzunk rövidebb szárat, csatoljuk még mindig a kápácába. Bal kézen. A kiképző jobbra a ló fara mellett, a pálcát cseréljük rövidebbre.
- Farat be, és menjünk fel egészen a nyereg magasságába.

Más szóval a kiképző be van szorítva a fal és a farat be végrehajtó ló közé. Erre a pozícióra szükségünk lesz később. Így a kiképző könyökét az ellentartó csizma helyén használhatja. Ilyenkor elhagyjuk a köröket a sarokban.

Külön- külön kidolgoztuk a farat be elemeit:

1) a hátsó lábak átlépése

2) hosszahajlítás

Korrekt gyakorlattá állítottuk össze. Ideális esetben az első lábak előre néznek a hosszahajlítás bizonyítékaként. Egy fiatal lónál még megengedhető egy kis átlépés. Mivel az állítás a nyak tengelye majdnem párhuzamos a fallal.

Az oldaljárások alapelve: amíg az első és hátsó lábak egy irányba néznek, szó sem lehet hosszahajlításról. A hosszahajlítás bizonyítéka a paták divergenciája. A farat be gyakorlatot a hónap végén ügetésben is végrehajthatjuk. Ez legtöbbször magától adódik. A kiképzőnek észbe kell tartania, ügetésben nem lehet jó, ami lépésben még hiányos. Ebben a stádiumban ne tanítsunk ügetésben. A tanuláshoz a lépés a legjobb jár mód! Nem szükséges minden nap az egész eddigi

programot átismételni. A legfontosabb a lépés rövidítések és a hátsó láb lehetőleg élénk ütemes lépései.

A nap fő témája ebben a stádiumban, hogy a ló nyugodtan maradjon és a hátsó lábakat egészen rövid ismétlésekben felélénkítsük, a pálcával fordított sorrendben ütögetve. A hangsegítségek nagyon hasznosak. Minden kiképzőnek, temperamentumának megfelelően, saját repertoárt fejleszt ki. Kevésbé előnyös állandóan beszélni a lóhoz, aki állandóan dumál, lova nem veszi komolyan. A ló jól hall, halkán is megérti, különösen, ha mások is vannak a lovardában. A nehezebben kezelhető csikóra, a többiek legyenek mindig tekintettel.

4. - 5. hónap:

Még jobban érvényes, hogy az új gyakorlatok sorrendjét a ló alkatához és a csikó által felkínáltak szerint alakítjuk. Az első hónapok a legnehezebbek a lovasnak és lónak is. Amint a bizalom megfelelő, hihetetlen gyors előrehaladásra számíthatunk. Átéltethetjük, amikor a ló örömet leli a tanultakban, és szolgálatkészen bemutatja. A tanulás legjobb hajtórugója a kedv és az öröm.

Vállat elő – vállat be

Érdeemes a vállat elő és vállat be gyakorlatokat a farat be után tanítani, mert a nehéz az új gyakorlatban a hosszahajlítás. Ezt sokkal könnyebb a farat be gyakorlatnál biztosítani, miután a kis körön kényelmesen megkaptuk. Szeretnénk a korrekt és a további kiképzés számára nélkülözhetetlen vállat be gyakorlatot, és nem a ma elterjedt hajlítás nélkül, befelé húzott nyakkal végrehajtott vállat be. A helyes hajlításnak köszönhetően a hátsó lábak szorosan egymás mellett előre néznek. Ezáltal lép fel a kívánt effektus, a súlypont kissé beljebb kerül és az összeszedettség nő, a belső hátsó láb által alátámasztva.

A vállat be és farat be, egymással rokon gyakorlatok:

- Mindkét gyakorlatot ugyan abban a hajlításban hajtjuk végre.
- A vállat benél az első lábak lépnek át, a hátsó lábak nem.
- A farat benél a hátsó lábak lépnek át az elsők nem.

Segítségek:

- Az alsó kikötőszárral határozott belső állítást adunk a lónak.
- Később a felső kikötőszárral is.
- Lépésben kis kört.
- Amint a ló válla elhagyja a patanyomot, a külső szárral megakadályozom, hogy a ló továbbmenjen a körívén.

- A belső szárral megütjük a ló farát belülről amivel előrehajtjuk.
- A hosszú pálca a ló feje felé mutat, megakadályozza, hogy a ló beforduljon, és szükség esetén előrehajt a belső térd magasságában.
- Amennyiben a ló nem értené, hagyjuk befordulni a körre, majd kezdjük újra.

Ne kényszerítsük. Sohase veszekedjünk a lóval, ha nem ért valamit. Inkább egy segítő vezesse a lovat, ez eredményre szokott vezetni.

Eleinte sok ló nem tudja megtartani a hajlítást a gerinccsigolyáiban, és hibásan a hátsó lábait is keresztezi. Ilyenkor iktassunk be minden sarokban egy kis kört. Amennyiben ez sem segít a hátsó lábak keresztezését csökkenteni, ezt a gyakorlatot egyenlőre töröljük, helyette elégedjünk meg a vállat be előgyakorlatával a vállat elővel. Ez sem rossz. Ritka kivételként ezt a két elemet összekötő lépést nyeregből könnyebb lesz megtenni. A vállat előnél nem kell attól tartanunk, hogy ez a hiba berögződik. Az első lábak kitérése a patanyomról ennél a gyakorlatnál csekély, ilyenkor a hajlítás elhanyagolható. Tapasztalatom azt mutatja, hogy a vállat elő állításban végrehajtott rövid lépés, hasznos az összeszedettség elérésében.

A tanulás (folyamata):

Hogyan működik a ló pszichéje, még nincs elegendő megbízható információnk. A véleményekre és tapasztalatokra kell támaszkodnunk. Az utóbbiakkal kapcsolatban a következőket említeném meg.

- A napi munka legelején sikerül a leghatékonyabban megtanítanunk egy új gyakorlatot.
- Amit a napi munka végén gyakorolunk, még ha csak körülbelül jól hajtottuk is végre, marad meg a legjobban a ló emlékezetében. Gyakran előfordul, hogy a következő napon, alig követelve, határozottan jobban hajtja végre. Az ember azt gondolná az éjjel megtanulta.
- A lovat már közepes testi megterhelés esetén az ösztönei irányítják. A kiképző befolyása ennek megfelelően csökken. Ezért nem célszerű a csikót új gyakorlat tanítása előtt futószáron bemelegíteni. A magasabb pulzusszám csökkenti a tanulási kedvet.

A tanulás két lépcsőjét meg kell különböztetnünk:

Első lépcső: bevezetés az újdonságba.

Először meg kell értenie, hogy miről van szó. Ezután vésheetjük az emlékezetébe. A lovardában olyan mozgásokat követelünk, amit a legelőn, legalábbis alapjaiban kis kora óta képes. Ott az életösztön ad rá parancsot. A tudatos kivitelezéshez egy második irányító központot

kell kialakítani. Jó kialakítása a megfelelő kiképzéstől függ. Minél fiatalabb a ló, annál gyorsabban és könnyebben sikerülhet. A ló agyában új hálózat alakul ki. Második irányító központ alakul ki – a tudatosság. A ló tudatosan fogja testrészeit mozgatni, különösen lábait. Ennek kialakulása nélkül a csikónak nehezebb esik a követelményeinknek megfelelni. Ez legfőképpen a hátsó lábak mozgására érvényes. Hol kell pontosan állniuk ezt pálcaérintéssel kell megmutatnunk. Megpróbálok egy hasonlattal megvilágítani, de lehet hogy sántít. Egy jó viccen jót nevethetünk. Arcunk is mosolyog anélkül, hogy ezt tudatosan tennénk. Egy kamera előtt mosolyunkat nem is olyan könnyű előcsalni. (csak egy kikényszerített mosoly sikerül). Amennyiben karrierünkhöz ez szükséges a mosolyt be is gyakorolhatjuk. Néhány politikus ebben nagymester. A szívből jövő mosoly, nevetés sikerül vicc nélkül is. Mindenkor előhívható minden külső behatás nélkül. Ilyenkor valami csodálatos történik. A nevetőnek nevetése vidámnak tűnik. Ezzel valódivá válik. Ennek megfelelően a ló, külső, természetes kényszerítés és az ösztönök parancsa nélkül, csak a mi parancsunkra elkezd elengedetten piaffozni, sőt a piaffe hangulatába kerül. Melyik piaffe szebb, a réten látott, vagy a tudatos? Az olvasó felteszi önmagának a kérdést. Felteszi a kérdést a többi magasabb gyakorlat esetében is. Az út és a cél azonos kritériumok alá esik. A mutató eredmény sohasem bocsáthatja meg a megalázó kiképzést. Egy fontos gondolat kíséri a szerencsés kiképzést: az elért tudás büszkévé teszi a lovat. Amennyiben meg tanulunk mértéket tartani, „megmutatni magát” a ló belső kényszerévé válik.

A kiképzés második lépcsője a kidolgozás, javítás széppé tévés. A legfontosabb mozgásfolyamatokat megértette, és a lóhoz igazodó kiképzés esetén pozitív előjellel bevésődött tudatában. Az ezután következő tanulás alapjaiban különbözik az első lépcsőtől. A befejezett alapkiképzés után alig van már újdonság. Az ismeretek továbbfejlesztése, különösen a széppé csiszolás megfelel a felnőtt ló pszichéjének. Reméljük a Jancsiból jó János lett, az ismereteket kedveli és elsajátította. A pontos kidolgozás során finomítjuk az első lépcsőben elsajátított együttműködést és mindig jobban kifejlődik egyéniségének tudata. A lovak örülnek annak, amit tudnak. Egy mén még a kanca jelenléte nélkül is megmutatja milyen szép és jó.

Ügetésben végzett gyakorlatok

Az eddig végzett munka gimnasztikai hatása csekély. A csikó mozgáskényszerét a karámban élte ki. Nagyon rossz idő esetén futószáraznunk kell.

Pár megjegyzés:

1. A futószárazás, ahogyan ma szokás – a kikötőszárak a zablakarikába csatolva, a futószár a zablához rögzítve – káros lenne és az erőszakmentes szárvezetés elvével ütközik. Abszolút kikötés és a ló szájából félig kilógó zabla nem fordulhat elő. Hány lónak a szája lesz ezzel a módszerrel tönkretéve.
2. A célszerű futószárazó felszerelés
 - KNYK kapticán (puha kapticán)
 - felső kikötőszár
 - alsó kikötőszár
 - nyereg kikötőszártartókkal
 - KNYK futószár 1. futószárazás előkészítése: a korábban leírtak alapján, lépésben végrehajtott kis körből dupla futószáron. A kiképző oldalról-hátulról követi a lovat egy kisebb körön. Így a külső futószár kissé körülöleli a ló külső hátsó lábát. A következő napokban nagyobbíthatjuk a kört és elindíthatjuk ügetésben. A kiképző a megszokott pozíciójában együtt szalad a lóval. Az eljárás előnye: nem fordulhat elő, hogy a ló a farát kitolva megáll és kibújik a kiképző további segítségei alól.
 - Elkerülhetjük az elrohanást, bakolást, ami a lábak sérüléséhez vezethet. A lovat eleinte gyakran vegyük fel lépésbe, így elkerülhetjük, hogy túlságosan hevessé váljon.
 - A futószárazást csak akkor kezdjük el, ha a ló az alsó kikötőszárat már jól elviseli, mélyre állítható, még ha kis mértékben is. Idővel elhagyhatjuk a külső futószárat és a futást, ha ez nagyon megerőltető a kiképzőnek. Ilyenkor a kiképző középen áll és a két futószárat összezsárolva tartja a kezében. Vigyázat: a futószárazás hagyományos módszere biztosítja a lónak a szükséges mozgást, de a kiképzés szempontjából nem olyan jelentőségű, mint ahogyan ma sokan gondolják. A vágтамunkát lehetőség szerint csak akkor kezdjük el, ha lépésben és ügetésben a ló elég nyugodt és elengedett. Nem jó, ha a ló vágтában elrohan. Minden esetben, ha elveszítjük az ellenőrzést a kiképzés csorbul. Minden küzdelem, még ha jól is végződik, rossz. A ló, a hibáinkból gyorsan meg tanul hasznot húzni.

Előkészítés nélkül az állítást zablával megkövetelni, pedagógiailag helytelen. Előképzés nélkül megfeszül, szár ellen megy. Hogyan lehetne elengedett fájó nyelvvel? Gyakran hetekig eltart amíg megtalálja, hogyan kerülheti el a fájdalmat.

6.- 8. hónap:

A felső kikötőszárazakat tovább rövidíthetjük, olyan állást követelünk, ami az összeszedés felé tart. A homlokvonal a függőleges mögé kerül. A mértéket az esztétika határozza meg. Ami nem néz ki jól, az sohasem jó. Nem okoz kárt, amikor rövid ideig egy bizonyos összeszedettségben megy. Ami gyakran káros a zablával kikényszerített összeszedettség. A puha elengedettségben ez sokkal kevésbé megerőltető, mint gondolnánk. Már csikókorában mutat a ló rövid ideig összeszedettséget. Koncát meghajlítja nem kevésbé, mint egy felnőtt ló. Játék közben erősen megterheli inait, ízületeit. Kibírja, mert elasztikusak. Ez a kiképzésnél is sarkalatos pont. Amíg a csikó elengedett marad, nem kell lábsérüléstől tartanunk.

Az elengedettség a lazaság nem a kiképzés során megszerzett tulajdonság. Ez természetes adottság. A természet ajándékát veszítjük el a zablá használatával és a túl korai lovaglással. Ezt újra visszakapnunk gyakran komoly problémát okoz. Sokkal jobb kezdettől fogva az ideges feszességet elkerülnünk. Ebben eredményesnek lenni igazi művészet. A kiképzés előtt össze kell szedni gondolatainkat, rendbe kell szedni elképzeléseinket. A kiképzési skálát át kell gondolnunk:

- ütem
- elengedettség
- támaszkodás
- lendület
- egyenesre állítás
- összeszedettség

Az elengedettségről elmondottak érvényesek az ütemre, lendületre és bizonyos korlátok között az összeszedettségre is. Az ütem a természet ajándéka. Normális esetben a ló egyenletesen mozog, tehát ütemesen. Amennyiben nem mi zavartuk meg. Elvész, amikor túl korán előkészítés nélkül megterheljük a ló hátát. Általában akkor vész el, amikor előzetes tanítás nélkül hozzájön a zablá. Ma már tudjuk milyen hihetetlen nagy terhelést jelent a ló nyelvére a megfeszített szár (ld. Stahlecker cikkét a Reiterjournal 2007/1 27.o).

Amíg a ló nem tanulja meg, hogyan tud ez elől a fájdalom elől kitérni. Ezért ilyenkor megfeszülhet, ütemhibát véthet, és elveszítheti előremenő kedvét. Ezt egy laikus is megérti. A kezdetben elveszítették visszahozása pénzbe és időbe kerül, attól függően mit tettünk a lóval.

A rossz szája elrontja az egész lovat. Lehet jó mozgása, mégsem lehet megfelelően eladni. Ezért érdemes, mielőtt lovagolnánk a lovat, a munkát kiegészíteni a „zablá nyelvének”

megismertetésével. A KNYK módszer esetében ez a nagykantáros földről végzett munka. Ilyenkor a ló két tulajdonságának van jelentősége:

a) A csikó tanulási kedve

b) A korai tapasztalatok – az emberrel ellentétben – a lónál szinte kitörölhetetlenek. A megszokásos kiképzés során, szinte elkerülhetetlenek a szárral kapcsolatos rossz emlékek. Ez a negatív berögződés naponta látható. Mindenhol láthatunk javítani valót, köztudott, hogy az ilyen korrekció mennyire kevésbé tartós. Ennél a gyakorlatnál lassan törekedhetünk egy tetszetős sziluett kialakítására. Ugyan ez érvényes a hajlításra is. A napi munka során gyakran kell átállítanunk a kikötőszárat. Ez időt vesz igénybe. Másrészt így a csikó kap egy kis gondolkodási időt, ez nyugtatólag hat. A ló számára kényelmesebb, ha először meghosszabbítjuk az új külső szárat, és csak ezután rövidítünk az új belsőn. A tapasztalat azt mutatja, hogy a túl rövid kikötés nem célszerű, és tartósan káros is lehet. Az esztétika miatt is törekedjünk a nagy felfelé ívelt nyakra. A tarkó legyen lehetőleg a legmagasabb pont és az orr legyen előrébb. Ilyenkor már rövid időre a felső kikötőszárral egy bizonyos mértékig feligazíthatjuk a lovat. Ez a puha kápácán előnye.

A nagykantáros földi munka

Lehetséges, de nem feltétlen szükséges ezt a munkát csak a csikózablával elkezdni. A csikónk hozzászokott csikózablához, mivel az eddigi munka során ugyan hatás nélkül, de szájában volt a zabla. Magától elkezdett rágni a nyelv megterhelése nélkül. A most hozzájövő feszítőzabla sokkal barátságosabb a ló szájának, mint akár melyik csuklós zabla. A nagykantáros munkához elég minden nap 5 perc, kb. 12 ismétlés.

Módszer:

- Tegyük fel a nagykantárt a boxban. Rágassuk le a lovat, közben etessünk, - két ismétlés elég

Philippe Karl módszere

Philippe Karl szerint, a lovas kiképzésében a duplafutószár kiváló eszköz a lovas ütemérzékének fejlesztéséhez, a „ló érzésének” kifejlesztéséhez, azonban ha erőből alkalmazzuk katasztrofális is lehet hatása (nem utolsósorban a ló összehúzása). A ló kiképzésénél egy tapasztalt kiképző kezében a kiképzés két szintjén jelenthet nagy segítséget – kezdetben és a végén. Más szavakkal a fiatal ló alapkiképzésénél, a futószárazás és a belovaglás között, amikor is a futószárak kizárólag a kápiban vannak csatolva, és a kiképzés végén az összeszedés eléréséhez egy lelkiismeretesen előkészített lóval. A kiképzés többi részénél – oldaljárásoknál, ugrásváltásnál a duplafutószárnak nincs nagy jelentősége. A kiváló kiképzés a duplafutószáron eléggé nehéz és nem a duplafutószár segít a könnyedség elérésében. Szerencsésnek érezhetjük magunkat, ha sikerül az utóbbit megtartanunk. A duplafutószárazás nem lehet speciális diszciplína. A lovasnak ügyelnie kell a duplafutószáras munka célszerűségét, nyereg alatt ellenőrizni.

A duplafutószár történelmének áttekintésekor a többiek mellett meg kell említenünk a Milánóban működő olasz mestert Frederigo Mazzuchellit (1760-1830). 1805-ben megjelent művében az „Elementi di Cavalerzza”-ban használja először a „hosszú szár” kifejezést a ló kiképzésben. A Borghese hercegek udvarában figyelte munkáját a fiatal Francois Baucher.

A földről végzett kiképzés célja: olyan szituációt létrehozni, amiben a lovas fajtársaként fogadja el a ló és ezért a bizalmát élvezzi. Ezután mindig jobban és jobban respektálja, végül elfogadja vezéréként. A földről a kiképző olyan bizalmat tud elérni, amit a nyeregből elképzelhetetlen, mivel ott „ragadozó” pozícióban van. A ló viselkedését meg tudja figyelni és analizálhatja. Megtaníthatja a segítségeket mielőtt a lovas felülne. Ésszerűen tornáztatja a lovat és a lovas súlya által előidézett zavarás nélkül javítja az elengedettséget, hajlékonyságot és egyensúlyt.

Az egyéb földről végzett kiképzési módszerektől különbözik a duplafutószáras: a kiképzőtől több gyakorlatot és ügyességet követel, mint az egyszerű futószárazás. Ezzel szemben felhasználása szélesebb körű és kevésbé kényszeríti keretek közé a lovat, mint bármely kikötőszár. A kiképző kitarthat, engedhet, ellen tarthat a szárakkal, vagy puha lehet a kézzel, meghajlíthatja a lovat, és szabadon variálhatja a jármódokat, tartást, és figurákat.

Még, ha a kapcsolat a lovas keze és a ló szája között nem is olyan finom, mint a ló vállának magasságában lévő kiképző esetén, a duplafutószár előnye, hogy precízen körülöleli a ló farát és nem akadályozza az előremozgást, amit a váll magasságában haladó kiképző mozgása korlátoz.

Segítségék:

A hang. A földön álló kiképző legfontosabb segítsége. A szár, ostor, pálca csak kiegészítésre, illetve módosításra szolgálnak. Ezért a lovat nagyon gondosan engedelmessé kell tennünk a hangsegítségekre. Közismert, hogy a ló nagyon jól hall, ezért hamar jó eredményt érhetünk el. Később a hangsegítségeket a klasszikus, legkevésbé agresszív segítségekkel (kéz, csizma, testsúly) asszociáljuk.

A hangsegítségek használata:

- Használjunk tiszta egyértelmű hangokat, megkülönböztethető kifejezéssel és hangsúllyal.
- A lónak reflexszerűen kell reagálnia, a kiképzőnek ugyan azt a feladatot ugyan azzal a hangsegítséggel kell elindítania és gyakran megismételnie.
- Hosszú mély tónusú hangok nyugtatólag hatnak felvevő segítségként. Ezzel szemben a rövid magasabb tónusban élénkítenek, előrehajtanak.

Példák:

- „lépés” éles tónusban elindulásra
- „üget” megfelelő tónusban ügetésbe
- „vágat” beugratáshoz.
- Hogy elkerüljünk minden félreértést a nyelvcsettintést csak a jármódon belül az előrehajtáshoz használjuk.
- „üüget” hosszan mélyen vágtaból ügetésbe felvételkor.
- „lépéést” ugyan úgy hangsúlyozva ügetésből lépésbe később akár vágtaból lépésbe felvételkor.
- „állj” a megfelelő tónusban meg kell, hogy állítsa a lovat először lépésből, majd ügetésből és vágtaból is.
- Egy hosszan elnyújtott „hóóó” a jármódon belüli rövidítéshez.

Felszerelés:

- Futószáras heveder, mindkét oldalon csatokkal így minden lóhoz használhatjuk. 5-6 oldalkarikával mindkét oldalon, így a szárat különböző magasságra állíthatjuk.

- Rövid hajtópálca vagy díjlovaglópálca.
- Futószáras ostor, rövid 1,3 m nyéllel és legalább 4 m hosszú bőr csapóval. Így, szükség esetén 6 méterről elérjük a lovat.
- Futószár 12-14 méter hosszú 3 cm széles futószár mindkét végén 1,5 m vékony kötél, karabinerrel, vagy csattal. A kötél simán csúszik a karikákon 6-7 méteres távolságra lehetünk a lótól, 15-20 méteres körön tudunk dolgozni, ha a kiképző is mozog.

Impulzus (Impulsion) minden kiképzés alapja.

A ló reakciója

Impulzus (impulsion)= -----

A lovas követelése

Ez azt jelenti, hogy az impulzus, úgy jön létre és minél energikusabban reagál a ló, de akkor is javul, ha a lovas segítsége kisebbé válnak. A maximális átengedőség és a legfinomabb segítségek eredményezik a legnagyobb benyomást.

Lendület és impulzus (impulsion). Az „előremenés” minőségének leírására, minden nyelv más kifejezést használ. A németben „Schwung”, lendület a francia és angol „Impulsion”-ról beszél. Ezek a fogalmak nem fedik egymást. A „Schwung” elsősorban egy természetes adottsága a lónak, a tenyésztés eredménye, amit meg lehet venni (a lónak „lendületes” mozgása van). Az „Impulsion” egy magas fokú reakciókészség, amit a csizmára való reagálásra nevelésből ered (a ló jól reagál a csizmára). Aki díjlovaglással foglalkozik annak az impulzus (impulsion), a ló kiképzése szempontjából meghatározó tényező. Ezért a következőkben a francia kifejezést használom. Ahhoz, hogy ezt a célt elérjük és a hangsegítségekre tökéletesen reagáljon, az ostort korrekten kell használnunk.

Az ostor használata:

Az ostor illetve a pálca a földről végzett idomításnál ugyan úgy, mint a sarkantyú lovaglás közben, nem sima segítség, hanem egy eszköz a lustaság büntetésére, a figyelem felfrissítésére és legfőképpen a hang és csizmasegítségek finomítására. Ahhoz, hogy a csikó respektálja az ostort, először meg kell tanulnia nem félni tőle. Semmi mást ne kezdjünk el amíg az ostor érintését – az orrától a csánkjáig – nyugodtan és mozdulatlanul el nem tűri. Különösen fontos a félős és csiklandós lovaknál. A hangsegítségekre való engedelmesség előfeltétele az ostor használata esetén – nem olyan magától értetődő, mint ahogyan gondolnánk.

- Sohasem használjuk az ostort a hangsegítség előtt. A tanuló rendreutasítása, mielőtt tudná mit kell tennie, súlyos hiba a tanártól.
- Mértékletes, a hangsegítséget követő ostorhasználat, minden esetben, amikor az eredeti felszólításra nem azonnal hajtja végre a gyakorlatot.
- A megfelelő reakció esetén azonnal hanggal és az ostorral is (engedjünk).hagyjuk abba az ostor és hangsegítséget.
- A nem engedélyezett lassítást büntessük azonnal ostorral. Amennyiben a kiképző egy lusta lovat állandóan hangsegítséggel élénkít, a ló érzéketlen lesz.

Az ostor fokozatos használata:

Az ostort tartsuk nyugodtan, ne tegyünk vele akaratlan mozdulatokat. A kézváltások történjenek nyugodtan folyamatosan. A segítségek erősségét a kiképző szabályozza a ló temperamentuma és a körülmények szerint, de korlátozza éppen a szükségesre.

- A csánkra mutató ostor figyelemre szólítja fel lovat.
- Az ostor emelése a konc felé, gyorsabb reagálásra szólítja fel a lovat.
- A konc felé csattintó ostor, suhintó figyelmezteti a lovat
- Az ostor csapójával megérintjük a ló farát: rendre tanítás
- Az ostor csapójával hátulról előre a ló farára csapunk: szigorú büntetés.

Minden esetre a kiképző azzal a céllal használja az ostort, hogy a lovat a lehető legélénkebbé tegye.

Egyszerű gyakorlatok egyenes és hajlított vonalon:

Az első edzés előtt mozgassuk le a lovat szabadon, vagy futószáron engedessük el. A külső szárat vezessük át a ló hátán, és a heveder egyik karikáján keresztül csatoljuk a külső kapicánkarikába. A belső szárat vezessük át a belső kapicánkarikán és csatoljuk a heveder középső karikájához. Így amennyiben a ló kifeszül ellen tudunk tartani és ha a ló a nyakát gömbölyíti engedni tudunk. Ez a csatolás lehetővé teszi a ló finom állítását. Hátra felé hatni a kapicánnal olyan lónál, amit még nem tudunk meghajlítani, nincs értelme és agresszív. Nyakának hajlítása helyett ellenkezne, vagy elbújna.

Mint a futószáron, a duplafutószáron is hajlamos a ló befelé esni. Kifelé állítja magát, nem marad száron, kivonja magát a segítségek alól.

A kiképző első feladata a távolság tartása.

Ezt el tudjuk érni, ha először a lovat egyenesen előre hajtjuk. A kiképző a ló farának magasságába megy, a ló a kiképző előtt halad, így előre tudja hajtani a lovat, és a hosszúfallal párhuzamosan halad. Szükség esetén a belső szár energikus, függőleges, hullámos mozgásával meg tudja tartani a távolságot. Tehát már az első edzésen, a futószáron állandó kontaktusban vezetjük a lovat és a fordulatokban is a patanyomon marad.

A belső szárral a kiképző állítani tudja a lovat, és körre tudja venni. Amikor a ló a körön egy kicsit is befelé esik, küldjük egyenesen előre. Ebben a stádiumban nincs károsabb, mint a lovat megszakítás nélkül a közepén mozdulatlanul álló kiképző körül mozgatni. Ezzel szemben a kiképző mozgása felkelti a ló figyelmét, és lassan elkezd a kiképző mozgását követni. Hamarosan jobb és bal kézen, felváltva lépésben, ügetésben és vágásban, bejárja a ló körről körre az egész lovardát. Vezethető lesz a különféle egyenes vonalakon és meghajlik a fordulatokban. A futószár kiengedésére nagyobbítja a kört, vagy az érintőre tér. Hozzájönnek a figyelmesen megválasztott iramváltoztatások, nyújtás egyenes vonalon, rövidítés a fordulatokban.

Ez a többször ismételt, a külső szárral behatárolt hajlítás, nyakának előre lefelé nyújtására kényszeríti a lovat, még mielőtt a kiképző a szájára hatna. Amint a ló mindhárom jármódban korrekten megy a kiképző körül, elkezdhetjük a kézváltások gyakorlását. A száracat szimmetrikusan csatoljuk. a kézváltáskor két faktor zavarhatja a lovat: az egyik, hogy a kézváltás pillanatában nem látja a kiképzőt. a másik, hogy az új külső szár a ló farának csapódik, ami a csiklandósaknál heves reakciót válthat ki. Mindezek elkerülésére, a lovat jól elő kell készítenünk. Az egyenesen előre menő ló mellett haladó kiképző lassan teljesen a ló középvonala mögé lép és a külső szárat lassan a ló ágyékán, farán végigcsúsztatva leengedi a felsőcombig. A kiképzőt ilyenkor nem látja a ló ezért célszerű hanggal megnyugtatni.

Amennyiben a ló elszaladna, vegyük körre és várjuk meg, amíg megnyugszik. Amennyiben kirúg, a kiképzőnek ügyelnie kell, hogy a külső szár ne csússzon fel, ne tudja a ló a farka alá csíptetni. A ló heves mozdulatainak nincs jelentőségük, mivel a szárac nem a ló szájához, hanem a kápácánhoz mennek. Így a ló saját magát bünteti meg különösebb rossz következmények nélkül. Amikor a ló elfogadja a kiképző jelenlétét maga mögött - rúgástávolságon kívül - és megszokta a futószár érintését az egész testén, kész a kézváltás végrehajtására.

A szárac használata:

A végénél kezdve egyenletesen hajtsuk fel a futószárat. Egykezes szártartás esetén a szárat mutatóujjunkkal választhatjuk el.

Kézváltás balról jobb kézre:

A kiképző megrövidíti kb. 1,50 m-nyivel a jobb szárat és a balon ugyan annyit enged. Mindkét szárat a bal kezébe véve az ostort a háta mögött átcsúsztatja a jobb kezéből a balba, így az ostor a kézváltás után a ló fara felé mutat. A kézváltás megkezdése előtt, a jobb kézzel nyúlunk előre a jobb száron amennyire lehet, így a bal szárat könnyebben ki tudjuk engedni amikor az a ló farára feszül.

Akkor hajtja végre a ló precízen és egyenletes ütemben a patanyom gyakorlatokat, ha a kiképző megfelelően együtt mozog a lóval és ügyel arra, hogy egyenes vonalon élénkítse az iramot, hajlított vonalon felvegyen.

Zablán végzett kiképzés:

Amikor a kapicánon végzett munka során a ló mindhárom jármódban elég ügyességre tett szert, eléggé hajlékony lett rátérhetünk a zabla használatára. Legalább a bevezető szakaszban célszerű vastagabb pálcás zablát használni. A vastagabb zablával puhább, megbízhatóbb összeköttetést lehet létrehozni. A pálcás zabla nyugodtabban fekszik a ló szájában, erősíti a zabla oldal irányú hatását, ennek ellenére óvja a ló száját. Amikor a zablán átvezetett és a hevederbe csatolt futószárral a belső állítást kiváltó segítség annál hatékonyabb, minél erősebben oldalra kényszeríti a ló fejét a száját oldalra nyomó pálca. A kiképzőnek törekednie kell a külső száron a puha összeköttetésre. A külső hátsó láb felemelése és földre tétele kissé megfeszíti, majd elernyeszti a futószárat, amivel beleránthat a ló szájába, ha a kiképző ezt nem egyenlíti ki kezével.

Körön a ló a heveder magasságában a későbbi belső csizma irányába mutató kiképző körül megy. A belső szár hajlít, az ellentartó külső szár megakadályozza a ló farának kiesését, a külső csizmához hasonlóan. A ló egész hosszában meg van hajlítva. A harmonikus hajlítás és a szabad előremenés arra készíteti a lovat, hogy tarkóját a szája irányába tolja. Ez az első szárra állítás, ami az oldal irányú hajlékonyságból és az előremenő kedvből ered, de nem a szárral kényszerítettük ki.

Mivel a ló elsősorban a hangsegítségekre és a kiképző pozíciójára reagál, a kéz feladata a tartás ellenőrzése. Amikor a ló jól állítható, mindhárom jár módban megfelelően száron megy, a szárat szimmetrikusan a zablába csatolhatjuk. Így lehetővé válik a ló folyamatos átállítása, ami

tovább javítja a ló elengedettségét. Kígyóvonalakat és cikk-cakkot is gyakorolhatunk lépésben és rövid ügetésben. A kiképző egyenesen megy és mintegy tereli a lovat maga előtt. Minden egyes hajlítás javítja az elengedettséget és növeli a ló bizalmát.

A következő megtanulandó gyakorlat a nyolcas. Új feladat a hirtelen kézváltás. Ilyenkor a kiképzőnek gyorsan lépve a kézváltás pillanatában el kell érnie a patanyomot. Gyakran előfordul, hogy a ló megelőzve a segítségeket hamarabb átvált és a külső vállára esik, mielőtt a szarra átállítanánk. Ezt a nem kívánatos reakciót elkerülendő, a ló figyelmét a gyakorlatok állandó változtatásával tartjuk ébren. Például a kör eltolásával, először egyenesen előre vezetjük a lovat egy érintő mentén, megvárjuk, amíg teljesen a ló mögé érünk és az új állítást csak az új körön követeljük meg. Az ilyen változtatások fegyelmezetté teszik a lovat, megtanítyák, hogy az alapvető szabályokat be kell tartani: egyenesre állított nyak - egyenesen előre, a fordulatokat pedig csak korrekten meghajlítva. A nyolcast eleinte lépésben és ügetésben hajtjuk végre miközben a körök átmérőjét állandóan változtatjuk. Később vágásban is megpróbálhatjuk, körváltásnál lépésbe vagy ügetésbe felvéve a lovat, majd újra beugratva.

Amint a csikó megtanulta az alapvető segítségeket elkezdhetjük az ugrómunkát is. Duplafutószáron a ló jobban kontrollálható precízebben vezethető mint szabdonugratás közben. Kezdetben célszerű visszatérni a kapticánra és a fordított becsatolásra (kapticankarikán, ill. később a zablakarikán keresztülfűzve a hevederbe. Az ugrást építsük a fal mellé. A kitörőket alakítsuk úgy, hogy a futószár simán végigcsússzon rajtuk. A kiképzőnek ügyelnie kell, hogy ne előzze meg a lovat és ne is maradjon el tőle. Eleinte az ugrás után vegyük fel a lovat és dicsérjük meg.

Közismert, hogy a ló hátának hajlékonysága és oldal irányú hajlíthatósága összefügg. Annál jobban használja a hátát, minél korrektebben meghajlítva közelíti meg az ugrást. Amikor a ló ezt a feladatot is megfelelőképpen végre tudja hajtani, dolgozhatunk két ugrással is amit nyolcasban ugrathatunk.

Összefoglalás

A módszer előnye: a lovak elengedettek motiváltak a segítségekre érzékenyek. Megfelelő lovas tudással bárki könnyedén tovább tudja képezni a földről előkészített lovakat. Müseler, Endrődy és Parelli is kb. 10000 órában határozta meg a nyeregben, illetve a lóval való foglalkozás tanulásának időtartamát, mire valaki belekezdhet a tényleges ló kiképzésbe.

Ma nincs lehetőségem a csikókat osztályban egymás után lovagolva a segítségekre tanítani. Ezért olyan módszert választottam, amelyben a földről megtanítom a legtöbb segítséget a lónak, és csak akkor ülök fel, ha mindenre megfelelőképpen reagál. Óriási segítséget nyújt a dupla futószár, hosszú szár, Parelli stb. Egy szorgalmas, de kisebb született „lovasérzéssel” rendelkező lovas megfelelő tudással, sokkal hamarabb és messzebbre eljuthat a kiképzés során, mint csak lovaglással.

Sok lóra rámondják, hogy nehezen kezelhető, nehezen lovagolható. Az ilyen lovak általában túlérzékenyek. Megfelelő kézen végzett alapkiképzés, belovaglás után ezek a problémák nagymértékben csökkennek. Ezt olyan lovaknál tapasztaltam, amelyeknek testvéreit kvalifikált lovasok lovagolták be, de más módszerrel. A problémák nálam is felmerültek, de én másképpen kezeltem ezeket és ezért nagyon hamar szinte megszűntek.

Kísérletet tettem egy galoppról lekerült telivérrel. 2,5 éves korától 1 évig kézen idomítottam, utána kezdtem lovagolni. 4-5 éves korában A-L díjlovaglásban nagyon fegyelmezetten versenyzett, 5 éves korára egészen jól piaffozott. Kyra Kyrklund könyvében elismerően nyilatkozik a kézen végzett idomításról, de ő nem szívesen használja, mert szerinte a felszerelés felhelyezése sok időt vesz igénybe. Ő megteheti, hogy mellőzi a módszert, mert eléggé jól tud lovagolni.

Felülés

Saját lovaimra egy év földről végzett idomítás után ülök fel. A felülést olyan apró lépésekre osztom el, amennyire lehet, így a ló szinte észre sem veszi, hogy minden nap egy kissé tovább léptem. Egyedül dolgozom, külső segítséget nem veszek igénybe. Idegen tulajdonosok lovaire igény szerint 2-10 hét földről végzett idomítás után is felülök (néha kapok problémás lovakat is). A felülés feltétele, hogy a Parelli munka során a ló minden körülmények között nyugodtan álljon. Első napon csak beleteszem a lábam a kengyelbe, majd megjutalmazom a lovat és visszavezetem az istállóba. Naponta egyre feljebb húzom magam a kengyelbe a földről végzett munka után. Végül felülök a lóra. Ez eltarthat akár hetekig is, de végül a ló nyugodtan elengedetten áll, és ez a fontos. Amikor ez sikerül, elkezdem a lovat oldalra léptetni a csizmával esetleg egy apró szársegítséggel, ezeket a ló a Parelli munkából már ismeri, csak át kell ültetni a nyereg alatti idomításba. Nem számít, melyik irányba mozdul el ilyenkor a ló (Kyra Kyrklund) csak nyugodtan elengedetten tegye. Később ebből jutalmazással könnyen a helyes irányba lehet

terelni. A belovaglást két szárral, kapticán zabla kombinációjával kezdem. A csikó ilyenkor még nehezen fordítható, és ha valamitől megijed kénytelen az ember a szárat húzni, ezzel nagymértékben rontva a ló száját, a lónak helytelen reagálást tanítva. Így el sem kezdtük a kiképzést máris utóidomításra lesz szükség. Amelyik ló egy évig kézen idomítva dolgozik, erre általában nincs szükség. Egy három éves lóval nyereg alatt nem lehet sokat dolgozni, viszont kézen nagyon sokat meg lehet tanítani. Minél fiatalabb a ló, annál nagyobb a tanulási kedve (Stahlecker). Legfőképpen az elengedettséget és a segítségekre való reagálási készséget, nagyon sokat lehet csiszolni.

Jos Lansing (2006 díjugrató világbajnoka) mondta egy interjúban: a szememmel lopok. Én is megnézek mindenkit, és amit látok kipróbálok, ha tetszik beépítem módszerembe.

Sajnos a Bécsi Spanyoliskola féltékenyen őrzi titkait, a kézen végzett idomításról nincs írásos utasításuk, a tudást szájról szájra adják át. Sajnos a Budapesti Spanyoliskola lovasait sem tudjuk már erről megkérdezni. Bécsi Spanyoliskola kb 120 lovával 14 bereiter foglalkozik. Általában 5 állandó lovuk mellé ki-ki 2-4 lovat vállal pluszba. Ez nem kevés munka, még ha a tanulók segítenek is a munkába. Nagy segítséget nyújt a napi kb. 10 perces kézen végzett munka.

Következtetések

A kikötőszárat csak Stahlecker használja. A többiek elvetik. Megkérdeztem erről a mester. Azt nyilatkozta, hogy természetesen lehet kikötőszár nélkül is lovat kiképezni, de kikötőszárral egyszerűbb és gyorsabb. A kapticán használatát Stahlecker és Karl is fontosnak és kizárólagosnak tartja a csikók esetében. Az egész munkát Stahlecker azonnal duplafutószárral kezdi, a többiek először futószáraznak. Karl a duplafutószárat csak a kiképzés elején és végén tartja hasznosnak a többiek a kiképzés egész menetén jónak találják. Karl és Stahlecker fontosnak találják, hogy a kiképző egy kisebb körön együtt mozogjon a lóval, mert a ló átveszi a futószárazó mozdulatait, energiáját. Gehrman szerint a futószárazónak egy helyben kell maradnia, mert csak így lehet pontosan vezetni és állítani a lovat. Ez jól tükrözi a francia és a német gondolkodásmód közötti különbséget a németnél a végrehajtás precizitása a franciánál a szépség a könnyedség és a változatosság a fontos.

Jómagam évekig kijártam Németországba Stahleckerhez, részt vettem kurzusokon Hakan Alp kurzusain, segítette munkámat Florian Bachl a Bécsi Spanyoliskola bereitere, Leopold Dunst és Karoline Kottas.

Stahlecker az oldaljárásokat kézen tanítja és nagyon jól, ezzel szemben Phillippe Karl a hosszú szárat nem találja alkalmasnak az oldaljárások tanítására. Jómagam Stahlecker módszerét követve földről tanítom az oldaljárásokat és a röviden hátra arcot. Egyik lovamnál ez olyan jól sikerült, hogy az olimpiai résztvevő Stefan Peter és Karo Kottas-Heidelberg is korához képest nagyon jónak találták. Az ugró lovaknak hasonló idomító munkára van szükségük, mint a díjlovaknak, kivéve a mozgás kifejezőségére való törekvést, mert ez lassíthatja a ló mozgását az összevetésekben (Pollmann-Schweckhorst). A dupla futószár hasznos lehet a félszemű lovak kiképzésében. Volt egy nagyon jó félszemű lovam és futószáron vak szeme felőli oldalról mindig szembe fordult. Ma mindkét kézen megy dupla futószáron minden jár módban.

Irodalomjegyzék:

Dietz, Alfons: Doppellongen Arbeit. Cadmos 2001

Gerhrmann W.: Doppellonge, Cadmos 2006

Karl, Philippe: Hohe Schule mit der doppellonge. Cadmos 2010

Kyrklund Kyra: Dressurreiten, Rüschtikon 2008

Pollmann – Schweckhorst E.: Springreiten, FN Verlag 2006

Racinet J C.: Feines Reiten, OLMS 2005

Stahlecker Fritz: Praktisches Ausbildungsprogramm, Magánkiadás 2007

Pferde Revue 2010 május 36-43 oldal

Szerzői jogi nyilatkozat

**NYILATKOZAT
a szakdolgozatról**

Alulírott

**Wallehausen Gyula
Lovas-tanár és -szervező szak
2012**

kijelentem, hogy a

FIATAL LOVAK ALAPKIKÉPZÉSE KÉZEN

című szakdolgozatom saját kutató munkám eredménye. Hozzájárulok, hogy a szerzői jogok tiszteletében tartása mellett a SZIE Állatorvos-tudományi Könyvtárban és az egyetemi adattárban elhelyezett, nyomtatott és elektronikus példányokat az érdeklődők felhasználják az alábbi feltételekkel:

Nyomtatott másolható: részben / egészben

Elektronikus megjeleníthető: belső hálózaton / szabad hozzáféréssel, interneten

aláírás

Budapest, 2012.09.30.